

Rapport

Fundament versterkt

Monitor Sportakkoord II: Perspectief vanuit sportbonden en adviseurs lokale sport

Fundament versterkt

Monitor Sportakkoord II: Perspectief vanuit sportbonden en adviseurs lokale sport

Met ondersteuning van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Mulier Instituut

Ad Hoogendam
David Rappange
Walter Baggen
Ine Pulles
Marleen Kools

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met het Mulier Instituut.

© Mulier Instituut

Utrecht, 11 november 2024
www.mulierinstituut.nl
info@mulierinstituut.nl

Disclaimer

U mag delen uit deze publicatie overnemen op voorwaarde van bronvermelding: auteur(s), de titel van de publicatie en het jaar van uitgave.

Er gelden gebruiksvoorwaarden voor de foto's in deze publicatie. Neem foto's daarom niet over zonder toestemming van het Mulier Instituut.

Over ons

Het Mulier Instituut doet sportonderzoek voor beleid en samenleving. Voor overheden, maatschappelijke organisaties, onderwijsinstellingen, sportorganisaties en bedrijven onderzoeken we allerlei thema's op het gebied van sport en sportief bewegen: van de sportdeelname van (groepen) Nederlanders tot de motorische vaardigheden van kinderen, en van diversiteit en inclusie in de sport tot de economische impact van sportevenementen.

Het Mulier Instituut is een onafhankelijke stichting zonder winstoogmerk.

Ons doel is bijdragen aan goed onderbouwd beleid, gericht op de bevordering van sport, sportief bewegen en versterking van de sportsector. Dit doen we op verschillende manieren:

We verzamelen data en monitoren de Nederlandse sportsector en beleidsprogramma's.

We ontwikkelen kennis en onderzoeksmethoden via verkennende en verdiepende studies.

We duiden onderzoeksuitkomsten en vertalen deze naar de beleidspraktijk.

We onderbouwen beleidsbeslissingen met expertise en advies.

We bieden gevraagd en ongevraagd duiding en reflectie in de rol van 'kritische vriend' van de sportsector.

We zetten ons in voor de bevordering van de sportwetenschap.

Afkortingen & Begrippen

Afkortingen

BRC	Brede Regeling Combinatiefuncties
CSP	Coördinator sport en preventie
GALA	Gezond en Actief Leven Akkoord
IM	Integriteitsmanager
OM	Outcome Mapping
SAll	Sportakkoord II
TiN	Topsport in Nederland
VCP	Vertrouwenscontact- persoon

Begrippen

Outcome Mapping (OM)

Methode voor monitoring, evaluatie en ontwerp van beleidsprogramma's, waarbij uitkomsten worden opgevat als beoogde veranderingen bij intermediaire partners.

Intermediaire partners

Mensen, groepen en organisaties waar het beleid zich direct op richt.

Veranderopgave

De verandering in gedrag, activiteiten of relaties die bij een intermediaire partner moet plaatsvinden om bij te kunnen dragen aan de beoogde beleidsdoelen of opgaven.

Voortgangsindicator

Indicator voor waarneembare verandering in gedrag, activiteiten, werkwijze, beleid of (samenwerkings-) relaties van de intermediaire partner.

POS-kantoor

Een lokaal samenwerkingsverband van ondernemende sportaanbieders, waarin ze elkaar ondersteunen en kennis delen.

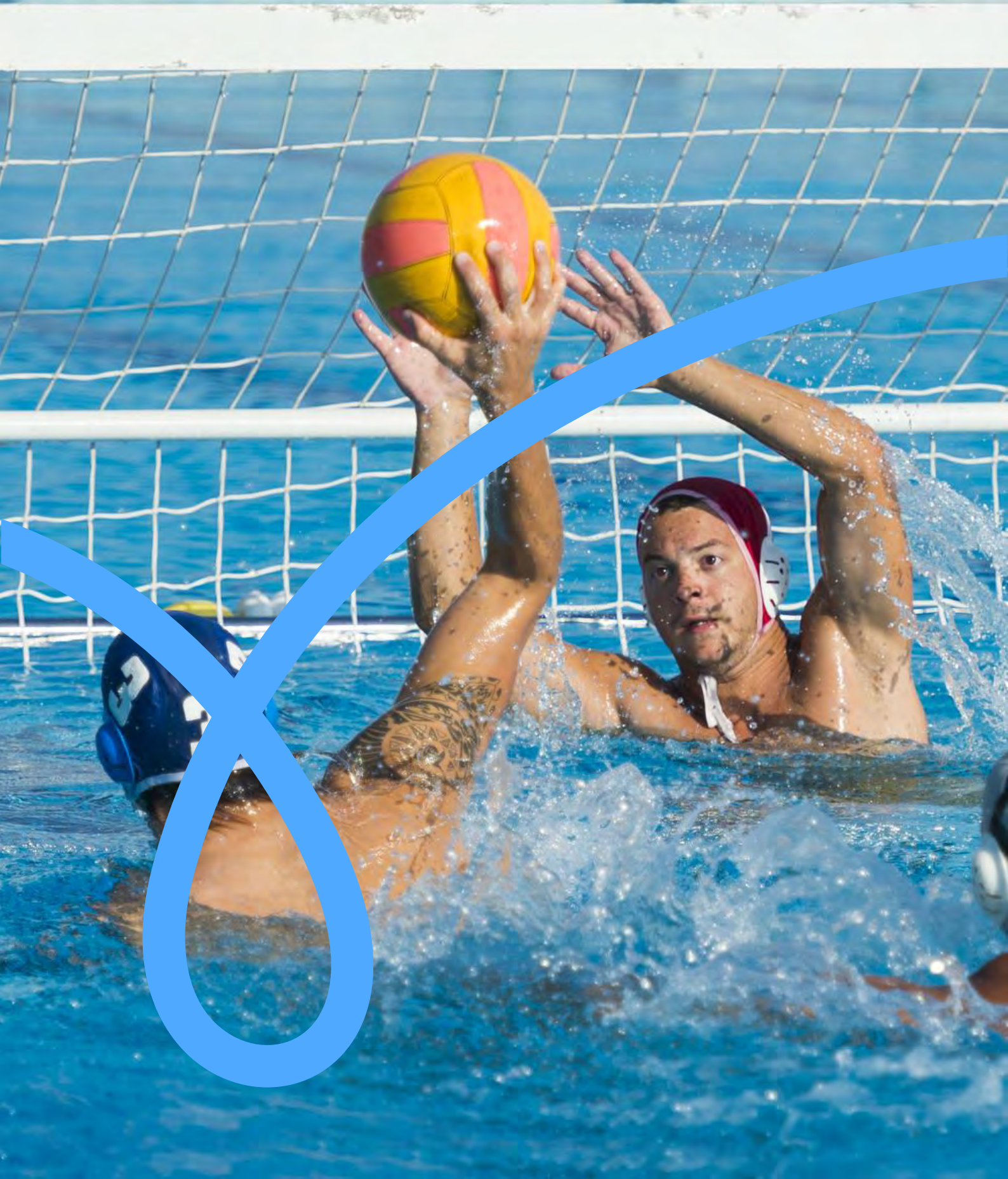
Partnergemeente

Een gemeente waar we op basis van OM de veranderingen op lokaal niveau monitoren. De gemeente voert, onder begeleiding van MI, zelf de monitoring uit.

Inhoudsopgave

Fundament versterkt

1	Inleiding	6
1.1	Achtergrond Sportakkoord II	6
1.2	Monitoring Sportakkoord II	7
1.3	Inhoud van deze rapportage	11
1.4	Werkwijze	11
2	Adviseurs lokale sport: voortgang op Vitale sportaanbieders en Sociaal veilige sport	13
2.1	Speerpunten van Sportakkoord II	13
2.2	Inrichting sport- en beweegloketten	14
2.3	Oprichting sportplatformen	18
2.4	Implementatie basiseisen Sociaal veilige sport	20
2.5	Conclusie	23
3	Ontwikkelingen bij sportbonden en brancheorganisaties	25
3.1	Vitale sportaanbieders	25
3.2	Sociaal veilige sport	31
3.3	Ruimte voor sport en bewegen	37
4	Slotbeschouwing	41
5	Bronnen	45

Inleiding

In dit inleidende hoofdstuk schetsen we de achtergrond en inhoud van Sportakkoord II (SAII) en gaan we in op de wijze waarop het Mulier Instituut de monitoring van SAII vorm geeft.

1.1 Achtergrond Sportakkoord II

Op 14 december 2022 hebben de minister van VWS en vertegenwoordigers van VSG, VNG, NOC*NSF en het Platform Ondernemende Sportaanbieders (POS) in Den Haag het Hoofdlijnen Sportakkoord II 'Sport versterkt' ondertekend. Dit tweede akkoord bouwt voort op het eerste sportakkoord, dat liep van eind 2018 tot en met 2022.

Drie hoofdambities, zes thema's en negentien opgaven

Sportakkoord II heeft een looptijd tot en met 2026 en kent een drietal hoofdambities (zie kader en [figuur 1.1](#)).

Ambities Sportakkoord II

De ambities van Sportakkoord II draaien om de kernwoorden: *fundament*, *bereik* en *betekenis*.

- Het *fundament* van de sport moet worden verstevigd, zodat de voorwaarden om te kunnen sporten en daar plezier aan te beleven worden verbeterd. Een stevig fundament betekent kwaliteit van het sportkader, sterkere organisaties met meer uitvoeringscapaciteit, een veilig en toegankelijk sportklimaat en goede materiële voorzieningen in de sport.
- Met het vergroten van het *bereik* wordt bedoeld dat meer mensen zich aangesproken en uitgenodigd voelen te gaan sporten en sport te beleven. Bijvoorbeeld door financiële, sociale en praktische drempels te verlagen, en door betere toeleiding van mensen naar sport en bewegen.
- Daarnaast wordt er gewerkt aan het vergroten van de *betekenis* van sport voor de maatschappij. Zowel voor ieder persoonlijk, zodat mensen meer energie en plezier uit sport halen en sport en bewegen een betekenisvol onderdeel is van het dagelijks leven. Maar ook voor de samenleving als geheel, doordat sport een bijdrage levert aan het bevorderen van gezondheid en het tegengaan van eenzaamheid en kansenongelijkheid. Ook het versterken van de maatschappelijke waarde van topsport valt hieronder.

In Sportakkoord II (SAII) staan (min of meer) dezelfde zes thema's centraal als in Sportakkoord I (SAI):

- > Inclusie en diversiteit (voorheen: Inclusief sporten en bewegen);
- > Sociaal veilige sport (voorheen: Positieve sportcultuur);
- > Vitale sportaanbieders (voorheen: Vitale sport- en beweegaanbieders);
- > Vaardig in bewegen;
- > Ruimte voor sport en bewegen (voorheen: Duurzame sportinfrastructuur);

- strategisch kader topsport (voorheen: Topsport die inspireert).

Per thema zijn twee tot vier opgaven geformuleerd. In totaal zijn er negentien opgaven (zie [figuur 1.1](#)). In de vorige voortgangsrapportage (Hoogendam et al., 2024) staat de achtergrond van SAIL nader toegelicht.

Figuur 1.1
Sportakkoord II: thema's en opgaven

Bron: Werkplan Sportakkoord II

1.2 Monitoring Sportakkoord II

Monitoring aan de hand van de methode Outcome Mapping

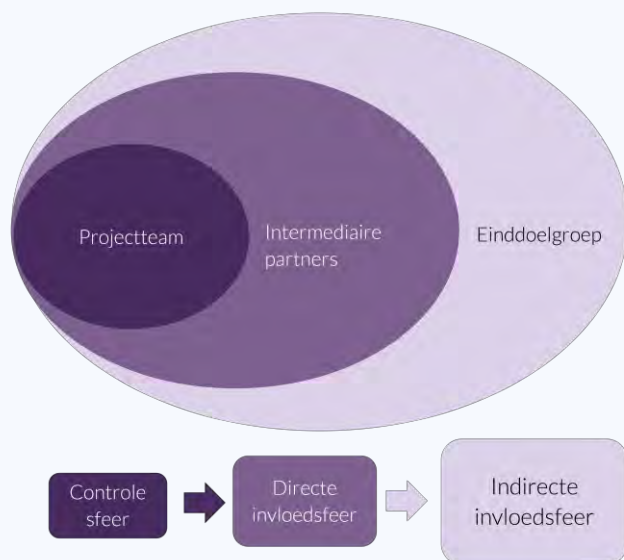
Het Mulier Instituut monitort het SAIL. Om de voortgang en opbrengsten van het Sportakkoord te monitoren gebruiken we de methode Outcome Mapping (OM). OM is een methode voor monitoring en evaluatie, die ook gebruikt kan worden voor ontwikkeling of bijsturing van beleid. Het is daarmee een instrument voor 'lerend beleid'.

Een centraal uitgangspunt van OM is dat een (beleids)programma doorgaans niet op directe wijze verandering teweegbrengt, maar mensen, groepen en organisaties ondersteunt en faciliteert, met het oogmerk hun handelingsvermogen te vergroten. Zo kan duurzame verandering tot stand worden gebracht.

Dit uitgangspunt komt tot uitdrukking in het onderscheid dat wordt gemaakt in 'sferen van invloed' (zie [figuur 1.2](#)). Beleid probeert namelijk in de meeste gevallen op *indirecte* wijze de 'einddoelgroep' te beïnvloeden, namelijk via zogenaamde

'intermediaire partners': actoren die in direct contact staan met de einddoelgroep en die rechtstreeks worden beïnvloed en/of ondersteund door het beleid(sprogramma). Er is dus een 'directe invloedssfeer', waar de intermediaire partners zich bevinden, en een 'indirecte invloedssfeer' waar de einddoelgroep is te vinden.

Figuur 1.2
Sferen van invloed

Bron: naar Van Ongevalle (2019).

Uitkomsten van beleid worden daarom gedefinieerd als 'waarneembare veranderingen in het gedrag, relaties, activiteiten en acties van mensen, groepen en organisaties waar het programma zich direct op richt' (de intermediaire partners).

Veranderopgaven en voortgangsindicatoren

Centraal in OM staan de zogenaamde 'veranderopgaven'. Dat zijn veranderingen in gedrag, activiteiten, (samenwerkings)relaties of beleid van intermediaire partners, zoals gemeenten, sportaanbieders, sportbonden en buurtsportcoaches. Deze veranderingen zijn nodig om aan de opgaven van het sportakkoord bij te kunnen dragen.

In diverse werksessies¹ hebben we met de partners van het Sportakkoord en andere bij specifieke thema's en opgaven betrokken partijen deze veranderopgaven opgesteld. Eerst bepaalden we daarbij steeds welke intermediaire partners bij een bepaalde opgave een belangrijke rol spelen. Vervolgens gaven we antwoord op de

¹ Voor een beschrijving van de werksessies en de methode OM, zie het [Monitorplan Sportakkoord II](#).

vraag: wat moet er bij deze intermediaire partner veranderen, zodat deze (beter) in staat is bij te dragen aan de opgave?

Om te kunnen monitoren of en in welke mate deze veranderingen bij intermediaire partners optreden, hebben we tijdens de werksessies vervolgens *voortgangsindicatoren* opgesteld (zie Hoogendam et al., 2024a). Dit zijn beschrijvingen van concrete, waarneembare veranderingen bij de intermediaire partners. Om deze inhoudelijke veranderingen goed te kunnen volgen, maakt de methode OM hoofdzakelijk gebruik van *kwalitatieve* onderzoeksmethoden.

Zie het Monitorplan Sportakkoord II (Hoogendam et al., 2024a) voor een nadere uitleg over deze methode en de wijze waarop we deze toepassen. In het plan staat ook beschreven welke gegevens wij verder verzamelen om de ontwikkelingen van het SAI te volgen. We gebruiken daar onder meer vragenlijsten en focusgroeps gesprekken voor en maken ook gebruik van bestaande monitorinstrumenten. Op die manier proberen we vanuit verschillende perspectieven een breed beeld te geven van de ontwikkelingen en opbrengsten van SAI.

Tweejaarlijkse voortgangsrapportage

Normaliter rapporteert het Mulier Instituut tweemaal per jaar over het SAI aan de hand van een voortgangsrapportage.

De voortgangsrapportage die jaarlijks na de zomer verschijnt, bevat hoofdzakelijk een *kwantitatief* beeld van de ontwikkelingen en voortgang. Deze bestaat in de basis uit drie componenten:

- aan de hand van langetermijnindicatoren geven we een algemeen beeld van de ontwikkeling op de verschillende opgaven;
- we schetsen de stand van zaken met betrekking tot de uitvoering van de werkafspraken;
- we geven op basis van een vragenlijst onder alle coördinatoren sport en preventie (CSP) een kwantitatief beeld van de ontwikkelingen bij gemeenten.

De eerste kwantitatieve voortgangsrapportage volgens deze opzet verscheen in juni dit jaar (Hoogendam et al., 2024b). Na publicatie van deze rapportage is besloten de komende rapportages in het vervolg na de zomer uit te brengen.

In de voortgangsrapportage die in het begin van het jaar verschijnt, beschrijven we vooral de kwalitatieve ontwikkelingen en opbrengsten. De basis hiervoor vormen de zogenaamde voortgangsverslagen van de partnergemeenten. Vanaf 2024 volgen we aan de hand van de voortgangsindicatoren bij een twintigtal gemeenten de veranderingen bij lokale intermediaire partners, zoals de gemeenten zelf, de lokale of regionale uitvoeringsorganisaties en de sportaanbieders.

Het Mulier Instituut begeleidt deze gemeenten bij het opstellen en uitvoeren van een monitorplan voor het lokale sportakkoord. Gemeenten voeren zelf de monitoring uit, met de methode OM en de door ons aangeleverde instrumenten en

formats. De veranderingen bij sportbonden en brancheorganisaties volgen we daarnaast ook door interviews en focusgroepgesprekken met vertegenwoordigers van deze organisaties.

Focus op 'het fundament op orde'

Jaarlijks kiezen we daarbij een focus, waardoor we meer diepgang kunnen krijgen en rapportages wat overzichtelijker kunnen houden.

Het ene jaar leggen we de focus vooral op de hoofdambitie 'het *fundament* op orde' en de thema's die daaraan bijdragen. Deze hoofdambitie gaat over het verbeteren van de *voorwaarden* waaronder mensen op een veilige manier aan sport kunnen deelnemen en daarvan kunnen genieten. De thema's die vooral gaan over deze voorwaarden zijn: Sociaal veilige sport, Vitale sportaanbieders en Ruimte voor sport en bewegen.

In het andere jaar staan vooral de thema's centraal die tot doel hebben het *bereik* van sport te vergroten: inclusie en diversiteit en vaardig in bewegen. Bij het vergroten van het bereik moeten we denken aan: meer mensen kennis laten maken met sport en bewegen en hen het plezier ervan laten ervaren. Maar ook: drempels wegnemen die mensen verhinderen om te gaan sporten, kansengelijkheid bevorderen en zorgen dat het aanbod past bij de behoefte van mensen.

We hanteren het schema in tabel 1.1.

Tabel 1.1
Overzicht focus monitoring hoofdambities per jaar

Jaar	Focus	Thema's
2024	'fundament'	Sociaal veilig, Vitale sportaanbieders en Ruimte voor sport
2025	'bereik'	Inclusie en diversiteit en Vaardig in bewegen
2026	'fundament'	Sociaal veilig, Vitale sportaanbieders en Ruimte voor sport
2027*	'bereik'	Inclusie en diversiteit en Vaardig in bewegen

Bron: Hoogendam et al., 2024a

- * Het SAI loopt tot en met einde 2026 maar in 2027 brengen we de laatste voortgangsrapportage uit over de data tot en met einde 2026

Na twee jaar kunnen we dan een vergelijking maken, zodat we kunnen laten zien in hoeverre er voortgang is op de hoofdambities en de bijbehorende thema's en opgaven.

1.3 Inhoud van deze rapportage

In 2024 ligt de focus op de hoofdambitie 'fundament op orde' en de thema's die daar verband mee houden: Sociaal veilige sport, Vitale sportaanbieders en Ruimte voor sport en bewegen. De tweede voortgangsrapportage geeft vooral een kwalitatief beeld van de ontwikkeling bij de intermediaire partners die een belangrijke rol spelen bij deze thema's en bijbehorende opgaven. Die rapportage was oorspronkelijk gepland voor het najaar van 2024. Het bleek echter niet haalbaar om tijdig te beschikken over de door de partnergemeenten opgehaalde gegevens. We verwachten begin 2025 hierover te rapporteren.

In overleg met de partners van het Sportakkoord is besloten om eind 2024 alsnog een rapportage op te leveren. In deze rapportage wordt vanuit verschillende perspectieven een globaal beeld geschetst van enkele belangrijke ontwikkelingen op de drie thema's die samen voor versterking van het fundament van de sport moeten zorgen. De perspectieven die hierbij centraal staan zijn die van de sportbonden en de POS, en die van de adviseurs lokale sport.

We hebben focusgroepsgesprekken gevoerd met adviseurs lokale sport. We hebben hen gevraagd welke ontwikkelingen zij waarnemen op de thema's Vitale sportaanbieders en Sociaal veilige sport. De adviseurs zijn in veel mindere mate betrokken bij het thema Ruimte voor sport en bewegen.

Daarnaast voerden we focusgroepsgesprekken met verschillende vertegenwoordigers van sportbonden en POS. Op basis van deze gesprekken kunnen we ook al iets zeggen over de ontwikkelingen bij sportbonden en brancheorganisaties. Voor het thema Ruimte voor sport en bewegen konden we gebruik maken van een onlangs uitgevoerd onderzoek (niet gepubliceerd).

1.4 Werkwijze

Focusgroepsgesprekken adviseurs lokale sport

Tijdens twee focusgroepsgesprekken hebben we gesproken met acht adviseurs lokale sport. Zij zijn een gespreks- en sparringpartner van gemeenten – bijvoorbeeld van de lokale wethouder of beleidsmedewerker sport – in een VSG-regio. Daarbij jagen zij de totstandkoming van één lokale infrastructuur voor clubondersteuning aan en stimuleren ze de samenwerking tussen sportaanbieders via lokale sportplatformen. Dit zijn twee belangrijke *speerpunten* van het thema Vitale sportaanbieders. Zij zetten zich ook in voor het beter laten aanhaken van ondernemende sportaanbieders.

Omdat de adviseurs lokale sport actief zijn in een VSG-regio en daardoor zicht hebben op lokale ontwikkelingen, hebben we hen ook gevraagd naar de voortgang die zij zien op het thema Sociaal veilige sport. Dit thema is ook één van de *speerpunten* van SAII. Van de gesprekken is door ons een (niet woordelijk verslag) gemaakt, dat ter controle naar de adviseurs lokale sport is gezonden. Naar

aanleiding van de gesprekken hebben wij in een enkel geval aanvullende informatie opgevraagd bij (andere) adviseurs.

Focusgroep gesprekken sportbonden en POS

We voerden voor het thema Vitale sportaanbieders twee focusgroepgesprekken met vijf vertegenwoordigers van zes sportbonden. Voor het thema Sociale veilige sport hadden we een focusgroepgesprek met vier integriteitsmanagers die voor 13 sportbonden werken. Ook spraken we twee vertegenwoordigers van de POS over dit thema, waarvan een de functie van integriteitsmanager bekleedt. Ook van deze gesprekken zijn verslagen gemaakt die ter controle naar de deelnemers zijn gezonden.

Voor het thema Ruimte voor sport en bewegen hebben we gebruik gemaakt van een onlangs uitgevoerd onderzoek (niet gepubliceerd) waarbij met 11 sportbonden en vier partijen (Nationaal Instituut Sportaccommodatie Advies, NOC*NSF, POS en VSG) gesproken is.

Om anonimiteit te waarborgen wordt in de tekst zo min mogelijk verwezen naar specifieke personen of organisaties. Uitzondering zijn enkele goede of interessante voorbeelden van bijvoorbeeld sportbonden of gemeenten die via publieke bronnen zijn te vinden.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 bespreken we de voortgang op drie inhoudelijke speerpunten uit SAIL. Hoofdstuk 3 gaat in op de ontwikkelingen bij sportbonden en brancheorganisaties ten aanzien van de thema's Sociaal veilige sport, Vitale sportaanbieders en Ruimte voor sport en bewegen. Er wordt afgesloten met een slotbeschouwing waarin enkele conclusies worden getrokken.

Adviseurs lokale sport: voortgang op Vitale sportaanbieders en Sociaal veilige sport

In dit hoofdstuk beschrijven we de voortgang op drie van de vier inhoudelijke speerpunten van SAll, die vallen onder de thema's Sociaal veilige sport en Vitale sportaanbieders. We beschrijven deze ontwikkeling(en) voornamelijk aan de hand van focusgroepgesprekken met adviseurs lokale sport.

2.1 Speerpunten van Sportakkoord II

De ambities en de manier waarop de partners van het SAll hieraan willen samenwerken zijn in het *Hoofdlijnen Sportakkoord II: Sport versterkt* vastgelegd in tien afspraken. Een aantal van deze afspraken heeft betrekking op de voorwaarden waar lokale sportakkoorden aan moeten voldoen om effectief te kunnen zijn (tevens voorwaarden om in aanmerking te komen voor subsidie), zoals het aanstellen van een coördinator sport en preventie, het hebben van een kernteam en het effectief inzetten van BRC-functionarissen.

Vier van deze afspraken zijn op te vatten als inhoudelijke speerpunten die verbonden zijn met de thema's Vitale sportaanbieders (met name Opgave 8: Effectieve clubondersteuning) en Sociaal veilige sport. Deze speerpunten zijn:

- één loket voor clubondersteuning;
- de sportsector wordt lokaal sterker als samenwerkingspartner ingezet (o.a. door inrichten sportplatformen en het beter laten aanhaken van ondernemende sportaanbieders);
- werken aan een sociaal veilige sport, met name door sportaanbieders te stimuleren de vier basiseisen te implementeren;
- invoeren van een norm voor pedagogische en didactische kwaliteit voor begeleidend sportkader.

Bij de eerste drie spelen adviseurs lokale sport een belangrijke rol. Aan de hand van focusgroepgesprekken met adviseurs lokale sport schetsen we hieronder de voortgang van deze drie speerpunten. De adviseurs spelen geen rol bij het vierde speerpunt, maar krijgt wel aandacht vanuit gemeentelijk sportbeleid. In de Monitor lokaal sportbeleid 2024 (Geurink et al., nog te verschijnen) geven vier op de vijf gemeenten (79%) aan dat zij met het sportbeleid willen bijdragen aan het bevorderen van een veilig sportklimaat, onder andere door het versterken van het pedagogisch sportklimaat en tegengaan van discriminatie. Dit is vaker het geval in grotere en (zeer) sterk stedelijke gemeenten. Uit eerder onderzoek van Hoogendam et al. (2024) bleek dat gemeenten hierop inzetten door sportaanbieders te informeren, verenigingsondersteuners in te zetten en door het aanbieden van

scholing en training. In mindere mate worden hiertoe subsidies verstrekt of clubkadercoaches ingezet. Ten opzichte van 2020 is een toename zichtbaar in het aandeel gemeenten (63%) dat het bevorderen van een veilig sportklimaat als doel heeft.

2.2 Inrichting sport- en beweegloketten

Dit speerpunt heeft betrekking op het thema Vitale sportaanbieders, in het bijzonder Opgave 8: Effectieve clubondersteuning (zie [figuur 1.1](#)). Een van de problemen is dat het ondersteuningsaanbod voor sportaanbieders te versnipperd wordt aangeboden. Volgens de partners van het huidige sportakkoord werkt clubondersteuning beter wanneer het ondersteuningsaanbod vanuit één coördinatiepunt wordt aangeboden en waar zij terecht kunnen met hun vragen. Dit heeft geleid tot een van de speerpunten in SAII.

Speerpunt 1

'De inrichting van één sport- en beweegloket'

Sportaanbieders krijgen hierbij toegang tot een breed ondersteuningsaanbod dat wordt aangeboden door NOC*NSF, sportbonden, sportserviceorganisaties, POS en andere maatschappelijke partijen. De ondersteuning bestaat onder andere uit:

- bestuurscoaching en coaching in maatschappelijk ondernemen;
- vclubkadercoaching;
- procesbegeleiding bij de invoering van de basiseisen van sociale veiligheid;
- versterken van het vrijwilligersbeleid;
- toekenning van microbudgetten;
- ondersteuning bij topteamcompetities en talentontwikkeling;
- beschikbaarheid van data over sociale wijkprofielen;
- ondersteuning bij ontwikkelen passend aanbod en vermarkten van aanbod.

Bron: Hoofdlijnen Sportakkoord II. Sport versterkt.

In kleinere gemeenten eerst de clubondersteuning op orde

Een sport- en beweegloket is een plek waar sportaanbieders terecht kunnen met hun vragen. Van hieruit vindt lokale clubondersteuning plaats. De loketten kunnen zowel lokaal als regionaal (voor meerdere gemeenten) worden ingericht. Op dit moment zijn er twaalf officiële sport- en beweegloketten actief in Nederland².

Hoewel je op basis van het aantal van twaalf (van de 100) gerealiseerde sportloketten zou kunnen concluderen dat er weinig voortgang is, zien de meeste

² Actieve sport- en beweegloketten: Amsterdam, Hilversum, Utrecht, Leusden, Veenendaal, Gouda, Zoetermeer, Rotterdam, Dordrecht, Eindhoven, Helmond en de Achterhoek. Zie: [Landkaart - Sportakkoord.nl](#)

adviseurs lokale sport wel degelijk goede ontwikkelingen ten aanzien van de opgave effectieve clubondersteuning. Zij zien dat het aantal gemeenten met clubondersteuning aanzienlijk is toegenomen. Uit de data van de Monitor lokaal sportbeleid 2024 (Geurink et al., nog te verschijnen) blijkt dat ruim negen op de tien gemeenten (94%) met hun sportbeleid de sportverenigingen willen versterken. Dit is vergelijkbaar met in 2020. In 85 procent van de gemeenten komt verenigingsondersteuning als thema terug in het sportbeleid. Daarnaast blijkt ook uit de nog te verschijnen BRC-monitor 2023, dat het aandeel gemeenten met clubondersteuning aanzienlijk is gestegen (Gómez Berns et al., 2024).

De verwachting van de adviseurs lokale sport is dat het aantal gemeenten dat inzet op clubondersteuning gedurende de looptijd van SAll verder toeneemt. Zo geeft een adviseur lokale sport aan dat het aantal (kleinere) gemeenten waar iets van clubondersteuning wordt ingezet in de regio is toegenomen van 20-30% bij de start van het SAll tot 60-70% ten tijde van deze rapportage. Dezelfde adviseur lokale sport verwacht dat dit toeneemt tot 80-90% aan het einde van SAll. Binnen een andere regio heeft ongeveer de helft van de gemeenten nog geen clubondersteuning. In de andere helft van de gemeenten is hiervoor een buurtsportcoach beschikbaar (4-8 uur per week). Ook in deze regio neemt de kwantiteit van ondersteuning wel toe. In een andere regio neemt de clubondersteuning in gemeenten slechts langzaam toe.

Deze toename vinden de adviseurs lokale sport een belangrijke ontwikkeling omdat er in veel (kleinere) gemeenten nog geen clubondersteuning was en dit wel als belangrijke voorwaarde wordt gezien voor een sport- en beweegloket. In kleinere gemeenten, waar minder capaciteit is voor sport, wordt daarom vooral ingezet op meer clubondersteuning en nog niet zozeer op de oprichting van sport- en beweegloketten. Daarbij gaat het dan bijvoorbeeld om buurtsportcoaches die voor een deel van hun tijd hiervoor worden vrijgemaakt. Een adviseur lokale sport zegt hierover: ***'Ik proef nog niet de intrinsieke motivatie bij gemeenten om iets te gaan doen met loketten, maar wel met clubondersteuning'***. Dit komt omdat deze gemeenten (1) druk zijn met andere zaken, (2) geen goed beeld hebben hoe het ervoor staat met de sportclubs (de contacten met clubs gaan vaak enkel over accommodaties en onderhoud) en (3) eerst clubondersteuning willen organiseren. In de grote gemeenten is de clubondersteuning vaak al goed georganiseerd en van goede kwaliteit. Daar worden nu stappen gezet richting een sport- en beweegloket.

Tot slot zien meerdere adviseurs lokale sport dat gemeenten aan het bekijken zijn hoe zij de clubondersteuning ook voor ondernemende aanbieders beschikbaar kunnen maken. Dit heeft een hogere prioriteit dan het inrichten van een sport- en beweegloket. Uit de Monitor lokaal sportbeleid 2024 (Geurink et al., nog te verschijnen) blijkt dat 24 procent van de gemeenten doelstellingen heeft ten aanzien van het versterken van de maatschappelijke waarde van sportondernemers en 9 procent van de gemeenten inzet op het versterken van ondernemerszin en innovatievermogen van sportondernemers (5% in 2020).

Kwaliteit van clubondersteuning een aandachtspunt

Hoewel steeds meer gemeenten clubondersteuning hebben, is volgens de adviseurs lokale sport de kwaliteit daarvan nog een aandachtspunt. Voor kwalitatief goede clubondersteuning is het volgens hen van belang dat (1) clubondersteuners de juiste competenties hebben, (2) er een goede afstemming is tussen de verschillende aanbieders van clubondersteuning, (3) er een goede match is tussen vraag en aanbod (wat begint bij het begrijpen van de vraag) en (4) er voldoende clubondersteuning wordt ingezet.

Het ontbreekt bij clubondersteuners vaak (nog) aan bestuurlijke expertise. Dit heeft enerzijds te maken met de beperkte capaciteit en anderzijds met de snelle roulatie van ambtenaren en clubondersteuners binnen de gemeenten of lokale sportserviceorganisaties. De vruchten van opgebouwde lokale en regionale relaties en kennisontwikkeling binnen gemeenten worden daardoor onvoldoende geplukt. Bij kleinere gemeenten ontbreekt het vaak aan kennis over clubondersteuning. De adviseurs lokale sport werken daarom nu aan een handreiking voor het opzetten van effectieve clubondersteuning. Hiervoor lijkt veel enthousiasme vanuit gemeenten.

Een adviseur lokale sport ziet als belangrijke stap om de kwaliteit van de clubondersteuning te verbeteren, om sportbedrijven beter in te zetten. Hiervoor is het van belang dat de gemeenten betere opdrachtgevers zijn aan de uitvoeringsorganisaties en de uitvoeringsorganisaties ook vragen om een betere opdracht. Een andere adviseur lokale sport ziet wel dat er heel veel uitvoeringsorganisaties zijn, waaronder ook veel 'cowboys'. Een aantal van deze uitvoeringsorganisaties heeft het werkgeverschap niet altijd goed op orde. De adviseur pleit voor meer aandacht voor het vak clubondersteuner waardoor een meer uniforme rolopvatting ontstaat. Dit moet eraan bijdragen dat gemeenten vaker kiezen voor kwalitatief goede in plaats van goedkope uitvoeringsorganisaties.

Sport- en beweegloketten in andere vorm

Hoewel de oprichting van sport- en beweegloketten (nog) niet echt van de grond lijkt gekomen, zien de adviseurs lokale sport wel verschillende ontwikkelingen die uiteindelijk uit kunnen groeien tot een sport- en beweegloket. In een grote gemeente is er een goede sportraad die nu ook deels wordt gezien als loket waarbij er goed contact is met de lokale clubondersteuners. In deze gemeente is een loket de volgende stap. In een andere (kleinere) gemeente is er een 'intern loket' gevormd door een beleidsmedewerker sport, coördinator sport en preventie, en gemeenteambtenaren vanuit accommodaties, subsidies en ruimtelijke ordening. Deze mensen weten elkaar goed te vinden en bieden clubs gezamenlijk ondersteuning, maar er wordt nog geen contact gelegd met bijvoorbeeld sportbonden.

Regionale aanpak

De adviseurs lokale sport zien vooral mogelijkheden om de oprichting van sport- en beweegloketten regionaal op te pakken. Hierover zijn zij op verschillende plekken met gemeenten in gesprek. Een eerste stap is vaak het bijeenbrengen van de

clubondersteuners van de verschillende gemeenten in een regio voor uitwisseling van kennis en ervaring. De adviseurs lokale sport zetten daarbij de kennis in van de clubondersteuners van de grotere gemeenten, zodat de anderen daarvan kunnen leren. Maar een van de adviseur lokale sport merkt op dat: ***'het loket daarin überhaupt nog geen praatstuk is'***.

In een regio wordt al jarenlang samengewerkt door de kleine gemeenten. Een adviseur lokale sport geeft aan dat de gemeenten vanaf het begin een externe aanjager (en procesbewaker) vanuit de sport naar voren hebben geschoven om hen te ondersteunen, te faciliteren en te verbinden. Door de krachten uit de verschillende gemeenten te bundelen, heeft de kwaliteit van de clubondersteuning een sterke impuls gekregen en leren gemeenten van elkaars werkwijze. In deze regio is er inmiddels één coördinatiepunt – alias sport- en beweegloket - van waaruit het SAIL, Rabo ClubSupport en de provinciale ondersteuning verloopt. Ook in een aantal andere regio's wordt ingezet op een meer regionaal of provinciaal sport- en beweegloket. Daar wordt nu al samengewerkt over de gemeentegrenzen heen, door gezamenlijk services aan te vragen, bij het betrekken van sportbonden én bij het organiseren van scholingsactiviteiten.

Aandachtspunten bij het sport- en beweegloket

De adviseurs lokale sport signaleren ook aandachtspunten in de ontwikkeling van betere clubondersteuning en sport- en beweegloketten. Enkele adviseurs lokale sport zien bijvoorbeeld dat in sommige, vooral kleinere gemeenten de focus op gemeentelijk niveau vaak wordt gelegd op de GALA ambities. De ambitie om het fundament van de sport te verstevigen (SAIL), krijgt daardoor weinig aandacht. Zo geeft een adviseur lokale sport aan: ***'de beweging, de reuring en de zichtbare stappen die gezet kunnen worden waar men trots op is, die zie ik eerder richting de GALA-doelstelling gaan'***. Opvallend vindt de adviseur dat niet, omdat in kleinere gemeenten de ambtenaar vaak (ook) ook de thema's 'welzijn' en 'gezondheid' in zijn portefeuille heeft. Een andere adviseur sluit hierbij aan en vermoedt dat de aandacht voor sport en SAIL vooral minder is in de gemeenten waar de coördinator sport en preventie geen grote rol heeft. De adviseur is dan de aanjager om de aandacht op gemeentelijk niveau te richten op de ambities van SAIL.

Een ander aandachtspunt waarop een adviseur lokale sport wijst, is het eigenaarschap van het sport- en beweegloket. Het eigenaarschap zou volgens deze adviseur niet volledig bij de gemeenten moeten liggen. Ook de sportbonden – in het bijzonder de leden van de sportbonden – zijn gebaat bij goede, lokaal georganiseerde clubondersteuning. Toch worden deze nog onvoldoende betrokken bij de realisatie van sport- en beweegloketten. Hierin ligt volgens de adviseur lokale sport een belangrijke rol weggelegd voor NOC*NSF. Want juist de gezamenlijke ondersteuning die vanuit een sport- en beweegloket kan worden geboden, kan van enorme meerwaarde zijn voor verenigingen. Hiervoor is het volgens een adviseur lokale sport van belang dat iedereen ervan doordrongen is dat het belang van sport- en beweegloketten vanuit alle partners van het SAIL wordt onderschreven.

Daarbij kan er volgens een adviseur lokale sport ook direct een efficiëntieslag worden gemaakt die de kwaliteit van clubondersteuning ten goede komt. Sportbonden hoeven namelijk niet betrokken te worden bij sportoverstijgende thema's in clubondersteuning. Tegelijkertijd schuilt ook hier een belangrijk aandachtspunt. Want er is wel kwaliteit nodig om die algemene verenigingsvraagstukken op te pakken. De wereld van een vereniging, het verenigingsrecht en -leven is complex. Zo geeft de adviseur lokale sport aan: *'een vereniging is niet een bedrijf waar een directeur op woensdag zegt "we gaan linksaf" en vervolgens op donderdag alle medewerkers linksaf gaan. Bij een vereniging is dat anders.'* Ook binnen het gemeentehuis is de wereld complex. Het samenbrengen van deze complexe werelden is ingewikkeld, waardoor het gezamenlijk bepalen van de koers veel tijd en energie kost. Dit wordt onderschat, aldus de adviseur lokale sport.

2.3 Oprichting sportplatformen

Dit speerpunt heeft eveneens betrekking op het thema Vitale sportaanbieders, waarmee wordt ingezet op de versterking van de lokale sportsector. Met het toetreden van POS als een van de partners van het SAll, is hier onder meer aandacht voor de lokale betrokkenheid van de ondernemende sportaanbieders. Dit heeft geleid tot een speerpunt in SAll.

Speerpunt 2

'De inrichting van een sportplatform'

Het sportplatform brengt de lokale sportaanbieders samen met het oog op samenwerking en belangenbehartiging. Tegelijkertijd vormt dit één aanspreekpunt voor de gemeente. Een vorm hiervan is een lokale sportraad. Speciaal voor de ondernemende sportaanbieders worden zogenoemde lokale/regionale 'POS-kantoren' ingericht.

Bron: Hoofdlijnen Sportakkoord II. Sport versterkt.

De oprichting van formele sportplatformen lijkt vertraagd

Er zijn op dit moment 132 sportplatformen actief. Eenzelfde beeld volgt uit de CSP-vragenlijst: iets meer dan een derde van de gemeenten heeft een lokaal sportplatform ingericht (36%). Bij een vijfde wordt dit nog ingericht (22%). 17 procent van de gemeenten is niet van plan een lokaal sportplatform in te richten (Hoogendam et al., 2024).

Uit de gesprekken met de adviseurs lokale sport komt naar voren dat er niet zo veel aandacht gaat naar de oprichting van (formele) sportplatformen. Eén adviseur lokale sport geeft aan dat er in de regio geen enkele animo is voor formele sportplatformen (in de vorm van een onafhankelijke koepel of een stichting). In een andere regio ziet

de adviseur lokale sport verzadiging ontstaan ten aanzien van sportplatformen. Onder SAI werd de ontwikkeling van sportplatformen in die regio flink aangejaagd en werden op verschillende plekken platformen opgericht, aldus een adviseur lokale sport. Nu is er minder aandacht voor. Er is ook een regio waar sportplatformen hier en daar nog worden onderzocht. In meerdere gemeenten in die regio wordt in de kerngroep van SAI gesproken over de functie en rol van een sportplatform.

Platform in meer informele vorm

De adviseurs lokale sport geven aan dat er in verschillende gemeenten wordt nagedacht over de vorm van het sportplatform. Hierbij wordt een formeel sportplatform afgezet tegen een informelere variant. Een adviseur lokale sport geeft aan dat er een voorkeur lijkt te bestaan voor een informelere variant. Dit wordt ook onderstreept door uitspraken van andere adviseurs lokale sport. Uiteindelijk is het doel om verenigingen en clubs met elkaar te verbinden zodat zij een goede gesprekspartner vormen voor de gemeente, aldus een adviseur lokale sport. De vorm is van ondergeschikt belang.

Er ontstaan verschillende varianten op een meer formeel sportplatform. In meerdere regio's wordt voornamelijk gebruik gemaakt van de sportcafés. Er zijn ook gemeenten waar nog traditionele sportraden bestaan. In deze gemeenten wordt nagedacht om deze sportraden (zichzelf) op te (laten) heffen dan wel om te vormen tot een modernere variant die de functie heeft van een sportplatform.

Ondernemende sportaanbieders meer in beeld, vervolgstappen ontbreken

Onderdeel van het tweede speerpunt is ook de oprichting van de zogenoemde POS-kantoren. Er zijn ten tijde van deze rapportage 23 POS-kantoren actief (Platform Ondernemende Sportaanbieders, z.d.).

De adviseurs lokale sport zien dat op veel plekken de ondernemende sportaanbieders meer en meer in beeld komen. Ook op ambtelijke overleggen sport. Verschillende gemeenten doen meer moeite om ondernemende sportaanbieders te leren kennen. Zo worden ze vaker uitgenodigd voor sportcafé's. Tegelijkertijd geeft een adviseur lokale sport aan dat vervolgstappen vaak nog ontbreken en de contacten weer verwateren. Twee adviseurs lokale sport geven aan dat de houding van de gemeente hier een rol in speelt. Volgens deze adviseurs voelen ondernemende sportaanbieders zich niet altijd even welkom en gezien. Volgens de POS is het ook van belang dat er lokaal onder de ondernemende sportaanbieders enkelen zijn die de kar willen trekken en anderen daarin mee kunnen nemen, stelt de adviseur lokale sport.

Een adviseur lokale sport vult aan dat beleidsadviseurs van gemeenten de ondernemende sportaanbieders echt als nieuwe samenwerkingspartner zien. De grote winst van het betrekken van de POS bij SAI is dat gemeenten steeds meer het belang van ondernemende sportaanbieders voor bepaalde doelgroepen zien. De POS-kantoren zijn in die zin, net als het sport- en beweegloket, vooral een middel om partijen bij elkaar te brengen, maar niet een doel of voorwaarde op zich. Maar zonder de juiste energie vanuit de ondernemende sportaanbieders, of daadwerkelijk

een plek aan tafel bij andere partijen (bijvoorbeeld in de kerngroep SAll), komt dit niet verder van de grond. Aangezien de meeste gemeenten pas net begonnen zijn met het betrekken van de ondernemende sportaanbieders en de oprichting van POS-kantoren, is het volgens deze adviseur nog te vroeg om al conclusies te trekken.

Eén adviseur lokale sport kijkt anders aan tegen de ontwikkelingen rondom de POS en ondernemende sportaanbieders. De adviseur geeft aan dat het lijkt alsof de komst van de POS en de POS-kantoren het sportlandschap in tweeën heeft gesplitst en zegt gekscherend: **“Sport versterkt, POS verstoort”**. Daarmee doelt hij erop dat er nu extra nadruk wordt gelegd op de aanwezigheid van verschillende soorten aanbieders. Bovendien bestaat deze splitsing volgens diegene in de dagelijkse praktijk helemaal niet. Sportfunctionarissen (buurtsportcoaches, JOGG-regisseurs, coördinatoren valpreventie e.d.) maken namelijk geen onderscheid naar soort aanbieder, zij kijken welke vraag er in een wijk of bij een doelgroep is en welk aanbod daar het beste bij aansluit. De adviseur vindt dat **“vanuit het perspectief van het rendement van sport en beweging verhogen de meest vanzelfsprekende route die elke beleidsadviseur snapt.”** Vanuit de ambities en doelstellingen van SAll hoeft de tweedeling tussen verenigingen en ondernemende sportaanbieders er helemaal niet te zijn. Tegelijkertijd herkent deze adviseur wel praktische hindernissen waar gemeenten bij de inzet van ondernemende sportaanbieders tegenaan lopen (zoals financiering), maar deze zijn volgens de adviseur (deels) op te lossen. Andere hindernissen, bijvoorbeeld het gelijktrekken van regelgeving voor verenigingen en ondernemende sportaanbieders, lijkt wel nog een grote stap verder. Vanuit dat perspectief lijkt er al sprake van een tweedeling in het sportlandschap.

2.4 Implementatie basiseisen Sociaal veilige sport

Dit speerpunt heeft betrekking op het thema Sociaal veilige sport, waarbij met name wordt ingezet op de implementatie van de vier basiseisen van sociale veiligheid. De 4 v's van NOC*NSF helpen hierbij. Sportaanbieders die voldoen aan de 4 v's van sociale veiligheid hebben een goed fundament voor een veilige sportomgeving.

Speerpunt 3

‘Werken aan een sociaal veilige sport, met name door sportaanbieders te stimuleren de vier basiseisen te implementeren’

De 4 v's van sociale veiligheid zijn:

- Verenigingsbrede gedragscode;
- Vertrouwenscontactpersoon op de club;
- Verklaring Omtrent het Gedrag van vrijwilligers;
- Vakkundig geschoolde trainers-coaches

Bron: NOC*NSF: <https://nocnsf.nl/nieuws/2023/11/sociale-veiligheid-in-de-sport-ondersteun-de-4-v-s>

In de Monitor lokaal sportbeleid 2024 (Geurink et al., nog te verschijnen) geven vier op de vijf gemeenten (79%) aan dat zij met het sportbeleid willen bijdragen aan het bevorderen van een veilig sportklimaat. Hierin is een toename zichtbaar: in 2020 was dit namelijk ongeveer drie op de vijf gemeenten. Uit eerder onderzoek van Hoogendam et al. (2024) bleek al dat gemeenten hierop inzetten door sportaanbieders te informeren, verenigingsondersteuners in te zetten en met het aanbieden van scholing en training. In mindere mate worden hiertoe subsidies verstrekt of clubkadercoaches ingezet.

Plan van aanpak om nieuwe stappen te zetten

Volgens de adviseurs lokale sport viel bij dit speerpunt – bij aanvang van SAll – de meeste winst te behalen. Tegelijkertijd geven zij aan dat hier daadwerkelijk ook al de meeste vooruitgang op is geboekt. Zo geven de adviseurs aan dat het belang van het implementeren van de vier basiseisen van sociale veiligheid bij veel gemeenten op bestuurlijk niveau wordt erkend. Dit is vaker het geval bij gemeenten in de Randstad, dan bij gemeenten buiten de Randstad. Daar was in het begin van SAll zelfs sprake van een zekere weerstand. Gemeenten hadden in hun lokale sportakkoord wel aangegeven bezig te (willen) zijn met de basiseisen van sociale veiligheid in de sport, maar deden dat voornamelijk om aanspraak te maken op de gelden van het sportakkoord. De adviseurs lokale sport moesten daarom in gesprek gaan met deze gemeenten om hen duidelijk te maken dat er ook van hen actie wordt verwacht.

Inmiddels wordt het ook op deze plekken opgepikt. Uit de gesprekken met de adviseurs lokale sport komen een aantal voorbeelden naar voren. Zo wordt in een aantal gemeenten de 4 v's verplicht gesteld voor verenigingen, door dit bijvoorbeeld op te nemen in subsidievoorwaarden. Een andere adviseur lokale sport noemt het voorbeeld van de gemeente Smalingerland waar een platform van vertrouwenscontactpersonen (VCP) is geïnstalleerd waar verenigingen zonder eigen VCP gebruik kunnen maken van de expertise van anderen. Dit wordt als mooi voorbeeld gezien hoe beleid en uitvoering bij elkaar komen. Aan dit platform is een digitaal platform gekoppeld waar vertrouwenscontactpersonen onderling casuïstiek kunnen uitwisselen. Door SportUtrecht is een handboek geschreven voor verenigingen die aan de slag willen met sociaal veilige sport. In Arnhem is iemand aangesteld die samen met verenigingen werkt aan een positief sportklimaat, waaronder sociale veiligheid in de sport en inclusie.

Hoewel gemeenten dus weten dat ze aan de slag moeten met dit thema, wordt dit nog niet altijd omgezet in een plan van aanpak voor de uitvoering. De adviseurs lokale sport signaleren dat sommige gemeenteambtenaren niet zo goed weten hoe ze het moeten aanpakken.

Regionale samenwerking

Een van de adviseurs lokale sport heeft initiatief genomen om samen met gemeenten een regionale aanpak te ontwikkelen. Hiervoor heeft hij een plan van aanpak opgesteld. Daarin staan afspraken over welke acties iedere gemeenten ten minste zal uitvoeren.

‘Binnen deze regio stond al een sterk samenwerkingsverband tussen de sportwethouders en -ambtenaren. Er wordt veel afgestemd maar het is soms nog zoeken op welke thema’s ze echt kunnen samenwerken. Toen dit thema werd opgenomen in Sportakkoord II heb ik er tijdens het ambtenarenoverleg over verteld en kwamen we tot de conclusie dat dit wellicht mogelijkheden biedt om gezamenlijk op te pakken. Enerzijds om elkaar werk te besparen, maar anderzijds ook om één lijn te trekken voor alle clubs in deze regio.

Dit plan hebben we vervolgens besproken met alle wethouders en toen die ook enthousiast waren is het plan van aanpak gekomen. Dit plan wordt besproken op het eerstvolgende wethouders overleg en als het akkoord wordt bevonden, uitgevoerd.’

In dit plan van aanpak staat onder meer dat iedere gemeente een contactpersoon sociaal veilige sport aanstelt die de clubs kan informeren over de basiseisen, dat er een regionaal communicatieplan wordt opgesteld en dat wordt bijgehouden welke clubs aan de basiseisen voldoen. Hierdoor geïnspireerd nemen andere adviseurs deze regionale aanpak nu over. Volgens de adviseurs is het belangrijk dat er enkele gemeenten zijn die als kartrekkers fungeren. Zij inspireren andere gemeenten in de regio, waardoor ook zij in actie komen. Een regionaal plan van aanpak kan dit proces versterken.

De adviseurs lokale sport zien dat gemeenten een regionale aanpak en samenwerking op dit thema steeds vaker vanzelfsprekend vinden. Zo wordt in een regio de opleiding tot vertrouwenspersoon door gemeenten gezamenlijk georganiseerd. De uitvoering vindt uiteindelijk wel lokaal plaats.

Rol van sportbonden nog (te) beperkt

De adviseurs lokale sport geven aan dat het bij dit speerpunt ook niet te veel moet gaan via de lijn van de gemeenten. Uiteraard is het belangrijk dat op bestuurlijk niveau stappen zijn gezet, maar dat moet ook worden doorvertaald naar de praktijk en de sportaanbieders. Adviseurs lokale sport worstelen om sportverenigingen mee te krijgen, zeker in kleinere gemeenten. Het beeld dat bij een deel van die verenigingen bestaat is dat het vooral een probleem is van de grote stad. Vooral de verenigingen waar de uitdagingen op het gebied van sociaal veilige sport het grootst zijn, krijg je moeilijk mee. Clubondersteuners zijn ook nog handelingsverlegen om naar de clubs toe te gaan die het echt nodig hebben. Ze durven vaak niet naar clubs te gaan waar het mis is.

De regionale samenwerking is daarin al een stap in de goede richting. Maar in de uitvoering is ook een rol weggelegd voor sportbonden. De adviseurs lokale sport zien dat er te weinig connectie is tussen de wereld van NOC*NSF en de sportbonden, en de lokale beweging. Vanuit de adviseurs is er wel behoefte en wordt de verantwoordelijkheid gevoeld om die connectie te maken, maar zij geven aan dat ze in de positie moeten worden gesteld om dit te doen. Hier merken de adviseurs nog een spanningsveld tussen NOC*NSF en de sportbonden, ook in

samenwerking met de VSG en de POS. De adviseurs nemen nu zelf initiatief om meer in contact te komen met sportbonden en de ondernemende sport. Een adviseur hanteert het motto *“Lokaal centraal, dat is de beweging die sport moet gaan maken de komende 5 tot 10 jaar”* richting NOC*NSF en de sportbonden. De boodschap die zij meegeven, is dat ook sportbonden lokaal (meer) in actie moeten komen met bijvoorbeeld het aanreiken van praktische tools voor de invoering van de 4 v's van sociale veiligheid.

2.5 Conclusie

In dit hoofdstuk hebben we de visie weergegeven van de adviseurs lokale sport op de voortgang op drie speerpunten uit SAI, namelijk 'één loket voor clubondersteuning', 'het inrichten van sportplatformen en het daarbij betrekken van ondernemende sportaanbieders' en 'werken aan sociaal veilige sport door implementatie van de 4 v's'.

We concluderen dat er belangrijke stappen worden gezet in het realiseren van effectievere clubondersteuning, al zien we dat nog niet direct terug in het aantal gerealiseerde sport- en beweegloketten. Dit krijgt, zeker in kleinere gemeenten, ook niet de hoogste prioriteit. De kleinere gemeenten zijn nu vooral bezig met het inzetten van capaciteit voor clubondersteuning. De adviseurs lokale sport zien dit als een belangrijke eerste stap naar een sport- en beweegloket, maar geven tegelijkertijd aan dat er nog wel een flinke kwaliteitsslag nodig is. Lang niet alle clubondersteuners in deze gemeenten beschikken (al) over de juiste competenties en ervaring, of hebben voldoende tijd. Door regionale uitwisseling en samenwerking te stimuleren dragen de adviseurs lokale sport bij aan de verdere ontwikkeling hiervan. Grotere gemeenten beschikken veelal al over goed functionerende clubondersteuning. We verwachten dat daar de stap naar een sport- en beweegloket dan ook sneller gemaakt kan worden.

Een aandachtspunt hierbij is dat sportbonden beter aangehaakt dienen te worden bij het vormgeven van effectieve clubondersteuning. De adviseurs lokale sport zijn van mening dat ze nog onvoldoende in positie zijn gebracht om de (vooral kleinere) sportbonden te betrekken en nemen nu zelf initiatief om met hen in gesprek te gaan. Gemeenten betrekken steeds vaker de ondernemende sportaanbieders. Deze contacten verwateren wel vaak weer en krijgen geen concreet vervolg.

De aandacht voor het inrichten van sportplatformen lijkt wat naar de achtergrond verdwenen. Dat kan komen omdat tijdens SAI hier al de nodige slagen in zijn gemaakt. Maar ook omdat er vooral behoefte is aan minder formele overlegstructuren om met elkaar in contact te komen, zoals sportcafés.

Tot slot zien de adviseurs lokale sport veel vooruitgang op het speerpunt implementatie basiseisen sociale veiligheid in de sport (de 4 v's). Het belang hiervan wordt in veel gemeenten – vooral in de Randstad en grotere gemeenten daarbuiten – tot op bestuurlijk niveau erkend. Wel ontbreekt vaak nog een plan van aanpak voor

de uitvoering. Er lijkt vaak nog sprake van handelingsverlegenheid bij gemeenteambtenaren. Zeker voor de kleine(re) gemeenten biedt een regionale aanpak voordelen, hiervan zijn ook al enkele mooie praktijkvoorbeelden. In de uitvoering kunnen ook sportbonden nog een grotere rol spelen.

Ontwikkelingen bij sportbonden en brancheorganisaties

In dit hoofdstuk beschrijven we de ontwikkelingen die we bij sportbonden en brancheorganisaties zien bij de thema's die horen bij de hoofdambitie het 'fundament op orde'. Dit doen we op basis van focusgroepgesprekken met sportbonden en POS.

3.1 Vitale sportaanbieders

Het thema Vitale sportaanbieders kent vier opgaven die bijdragen aan het fundament van de sport (zie [figuur 1.1](#)). Om ervoor te zorgen dat sportbonden en brancheorganisaties kunnen bijdragen aan deze opgaven zijn ook voor hen veranderopgaven opgesteld. Aan de hand van gesprekken met vertegenwoordigers van de sportbonden beschrijven we de voortgang bij deze veranderopgaven. Dit vullen we aan met informatie uit de gesprekken met adviseurs lokale sport.

We richten ons op de eerste drie opgaven die onder dit thema vallen. Voor opgave 10 "Verbeteren match vraag en aanbod op hyperlokaal niveau" zijn geen aparte veranderopgaven opgesteld omdat deze al zijn meegenomen bij andere opgaven van andere thema's.

Kwaliteit kader in de sport verhogen

Voor sportbonden en brancheorganisaties is de volgende veranderopgave opgesteld om de kwaliteit van het kader in de sport te verhogen.

Veranderopgave sportbonden en brancheorganisaties

'Sportbonden en brancheorganisaties stellen op basis van landelijke richtlijnen minimale kwaliteitseisen voor mensen in de sport vast en stimuleren actief de toepassing ervan door de aangesloten leden. Deze minimale eisen worden vertaald naar ondersteuning en communicatie vanuit de sportbonden en brancheorganisaties. Indien mogelijk stellen ze deze eisen verplicht, bijvoorbeeld via de lidmaatschapsvoorwaarden, of (in het geval van ondernemende aanbieders) via een keurmerk (zoals bijvoorbeeld in de vechtsport).'

● Spanningsveld: voldoende trainers versus geschoolde trainers

Uit de focusgroepgesprekken met sportbonden blijkt dat de meeste sportbonden het belang zien van en streven naar een sterk(er) geschoold kader binnen hun sport.

Zo heeft de Koninklijke Nederlandse Hockeybond (KNHB) zich als doel gesteld in het jaarplan om voor iedere hockeyer een opgeleide trainer te willen. Om dit te bereiken, bieden sportbonden trainersopleidingen aan. De meeste sportbonden waren voor het afsluiten van SAll al actief bezig met kaderscholing. De Nederlandse Tafeltennisbond (NTTB) en de KNHB zien sinds de komst van SAll een sterke groei van het aantal cursisten dat aan een opleiding begint of doorstroomt naar een hoger opleidingsniveau. Dit geldt vooral voor het opleiden van trainer-coaches en scheidsrechters. De NTTB signaleert tegelijkertijd ook dat de vraag naar geschoolde trainers toeneemt.

Sportbonden ervaren een spanningsveld tussen enerzijds het streven naar meer kwalitatief geschoolde trainers en anderzijds voldoende vrijwilligers die training willen geven. Zij geven aan dat het verplichten van een scholing voor trainers of hogere kwaliteitseisen stellen aan de scholing kan leiden tot minder vrijwilligers die bereid zijn om training te geven, omdat zij geen opleiding willen of kunnen volgen.

● **Laagdrempelig aanbieden van opleidingen**

Meerdere sportbonden geven aan zich op verschillende manieren in te zetten zodat uiteindelijk meer vrijwilligers bij sportverenigingen een opleiding volgen zonder dat dat ten koste gaat van het aantal actieve vrijwilligers. In de eerste plaats attenderen sportbonden verenigingen en trainers actief op de financieringsmogelijkheden vanuit het SAll. Van daaruit zijn er gelden beschikbaar voor verenigingen en trainers om een opleiding te volgen. Volgens de sportbonden verlagen deze financiële middelen in belangrijke mate de drempel om een opleiding te volgen. In de tweede plaats geven sportbonden aan dat ze verenigingen ook bewustmaken van het belang en aanbod van scholingen. Een sportbond geeft aan dat verenigingen zelf steeds meer urgentie ervaren om geschoolde trainers te hebben en bij een andere sportbond neemt de vraag naar geschoolde trainers toe.

Tegelijkertijd proberen sportbonden opleidingen laagdrempelig aan te bieden voor verenigingen en trainers. Dat doen zij bijvoorbeeld door de eigen interne organisatie te verbeteren waardoor meer mensen opleidingen kunnen geven. Hierdoor ontstaat meer flexibiliteit in het opleidingsaanbod doordat meerdere opleidingsklassen starten op verschillende momenten in het seizoen. Daarnaast hanteren bijna alle sportbonden die wij hebben gesproken geen licentiesysteem. Daardoor is bijscholing voor trainers niet verplicht. Zij geven aan hier in de toekomst niet op te gaan inzetten. Verder worden tijdens de opleiding online modules aangeboden, die ervoor zorgen dat de opleiding (deels) vanuit huis kan worden gevolgd. Tot slot biedt bijvoorbeeld de NTTB inmiddels ook workshops en masterclasses aan waarin zij de basisbeginselen van het trainersvak aanleren. Dit zijn geen officieel gecertificeerde trainersopleidingen. Het doel is om trainers op een laagdrempelige manier enige kennis op te laten doen en enthousiast te maken voor een niveau één of twee opleiding.

● **Sportakkoord II impuls aan lokale samenwerking**

De meeste sportbonden zien dat de komst van SAll zorgt voor meer lokale en regionale netwerkvorming. Zo wordt lokaal en regionaal beter samengewerkt

tussen gemeenten, uitvoeringsorganisaties, sportverenigingen en sportbonden. Dit werd eerder ook al opgemerkt door de adviseurs lokale sport. Vooral kleinere gemeenten (en de veelal kleinere verenigingen in die gemeenten) buiten de Randstad hebben hier baat bij, doordat opleidingen gemeente-overstijgend worden aangeboden. Tijdens SAI bleek al dat opleidingsklassen in kleinere gemeenten niet altijd gevuld raakten en daardoor soms ook niet doorgingen. De sportbonden onderschrijven daarom het belang van meer regionale samenwerking. In grote gemeenten is deze lokale samenwerking wel al langer aanwezig. Daar merken de sportbonden dat contact met verenigingen en de gemeente vaak sneller en makkelijker verloopt.

Effectieve clubondersteuning

Voor sportbonden en brancheorganisaties is de volgende veranderopgave opgesteld voor de opgave effectieve clubondersteuning.

Veranderopgave sportbonden en brancheorganisaties

'Sportbonden en brancheorganisaties werken mee aan het goed functioneren van de lokale sportloketten. Zij richten zich bij de eigen clubondersteuning hoofdzakelijk op sport specifieke zaken. Ze ondersteunen de loketten door relevante gegevens aan te leveren, bijvoorbeeld over ontwikkelingen in ledenaantallen en door hun expertise in te brengen. Kleinere bonden werken meer samen, bijvoorbeeld om het relatiemanagement met clubs in te richten.'

● Lokale netwerken als eerste stap

De sportbonden die we gesproken hebben zien dat de oprichting van sport- en beweegloketten nog aan het begin staat. Tegelijkertijd zien zij wel positieve ontwikkelingen binnen deze veranderopgave. De meeste sportbonden zetten vooral in op lokale samenwerking, wat zij als een belangrijke voorwaarde zien voor kwalitatief goede clubondersteuning en uiteindelijk een goedwerkende loketfunctie. De adviseurs lokale sport onderschrijven dit belang. Sinds de komst van SAI is de lokale en ook meer regionale samenwerking meer van de grond gekomen. Dit geldt vooral voor kleinere gemeenten, want in veel grote gemeenten was deze netwerkvorming en lokale samenwerking al tijdens SAI in gang gezet. Over het algemeen weten lokale partijen elkaar achter de schermen steeds wat beter te vinden en voor sportbonden is duidelijker waar ze lokaal kunnen aansluiten.

Meerdere sportbonden zien voor zichzelf een belangrijke rol weggelegd in de (vorming van) lokale netwerken. Zo zetten verschillende sportbonden actief in op relatiemanagement met lokale clubondersteuners, gemeenten en/of sportparkmanagers. Hierdoor kunnen sportbonden lokale ontwikkelingen beter volgen en zien wat er lokaal nodig is voor een betere clubondersteuning. De contacten tussen sportbonden en lokale partijen zijn sinds SAI gegroeid, al merken

sportbonden dat zeker nog niet alle gemeenten hen goed (weten te) bereiken. De sportbonden die wij hebben gesproken geven aan vooral in kleinere gemeenten soms nog te weinig betrokken te worden in het lokale netwerk en leggen daarom vaak zelf contact met gemeenten. Als mogelijke reden wordt genoemd dat ambtenaren sport van kleinere gemeenten meer de verbinding leggen met het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) of het Preventieakkoord, dan met het SAll. Mogelijk dat daardoor minder inzet overblijft voor acties voor SAll. Daarnaast geven meerdere sportbonden aan dat niet altijd bekend is bij gemeenten wat sportbonden voor clubondersteuning kunnen betekenen. Een adviseur lokale sport bevestigt dat het vooral in kleinere gemeenten een uitdaging is om sportbonden bij de ontwikkeling van sport- en beweegloketten te betrekken. Dit komt omdat sportbonden niet bij al die kleinere, lokale initiatieven kunnen aansluiten.

● **Bijeenkomsten vaker regionaal organiseren**

Een aantal sportbonden richt zich in beginsel vooral op sport *specifieke* vraagstukken. Sport *generieke* vraagstukken zetten zij door naar bijvoorbeeld de adviseurs lokale sport. Sport specifieke casuïstiek wordt door sportbonden steeds vaker in zogenaamde lokale “driehoeksoverleggen” besproken. Hierbij sluit naast de sportbond de vereniging (clubbestuurder of sportparkmanager) en de lokale clubondersteuner aan. Tegelijkertijd zoeken sportbonden vaker naar mogelijkheden om een efficiëntieslag te realiseren door sport specifieke bijeenkomsten voor verenigingen regionaal te organiseren, in plaats van lokaal per vereniging. Er zit namelijk veel overlap in de vraagstukken vanuit verschillende verenigingen. Daarnaast is het voor een verenigingsadviseur bij de sportbond niet altijd mogelijk om met alle verenigingen contacten te onderhouden. Verschillende sportbonden pakken daarom een regisserende rol in de regionale aanpak.

Het feit dat sportverenigingen bij de lokale partners in het netwerk aankloppen met hun vragen is volgens de sportbonden al een belangrijke winst van het verbeterde lokale netwerk (en SAll). De basis voor deze contacten ligt vooral in de bestaande relaties in het netwerk. Door het grote personeelsverloop onder gemeenteambtenaren, clubondersteuners en bestuurders van verenigingen is dit wel een kwetsbare werkwijze. Vervolgens is het van belang dat de vragen ‘achter de schermen’ wel worden doorgeleid naar de juiste persoon.

● **Doorontwikkeling sport- en beweegloketten**

Om de volgende stap te zetten naar sport- en beweegloketten zijn volgens de sportbonden die wij hebben gesproken, een aantal zaken van belang. In de eerste plaats zal bij gemeenten meer inzicht moeten komen in wat sportbonden kunnen bieden voor clubondersteuning. Een kleinere sportbond geeft bijvoorbeeld aan dat gemeenten hen eigenlijk nog helemaal niet kennen. Een grotere sportbond herkent dat beeld, al is zij wel beter bekend bij *grotere* gemeenten. Dit komt omdat grotere gemeenten, in tegenstelling tot kleinere gemeenten, vaak beleidsmedewerkers in dienst hebben die zich specifiek bezighouden met het SAll.

In de tweede plaats is het aantal en de versnippering van (netwerk)bijeenkomsten een aandachtspunt. Een sportbond ziet wel dat gemeenten aan de slag zijn gegaan

met de inrichting van sport- en beweegloketten, maar merkt dat door de vele verschillende bijeenkomsten de kennismaking en verbinding tussen partijen op lokaal, regionaal en landelijk niveau soms nog stroef verloopt. Vanuit de sportbond is het moeilijk met alle aangesloten verenigingen contact te onderhouden. Zij noemt verder als voorbeeld dat het voor adviseurs lokale sport onmogelijk is op lokaal niveau overal bij aan te sluiten. In de derde plaats is het van belang dat het lokale netwerk goed in kaart wordt gebracht. Een sportbond noemt als oplossingsrichting een database voor sport- en beweegloketten met daarin opgenomen wie je waarvoor kunt benaderen en op welke manier. Voor dit laatste punt zien enkele sportbonden een rol weggelegd voor NOC*NSF.

Versterking van de uitvoeringskracht

Voor sportbonden en brancheorganisaties is de volgende veranderopgave opgesteld om de uitvoeringskracht bij sportverenigingen te versterken.

Veranderopgave sportbonden en brancheorganisaties

'Sportbonden en brancheorganisaties werken nauw samen met elkaar en met lokale partijen (gemeenten, sportservice organisaties) om de uitvoeringskracht in de sport te versterken. Ze ontwikkelen (samen) kennis over 'goed werkgeverschap', zowel voor zichzelf, als voor de aangesloten clubs. Ze stimuleren actief dat sportclubs HR-beleid voor professionals ontwikkelen. Sportbonden werken samen met lokale partijen aan het stimuleren van vrijwilligersbeleid bij sportverenigingen.'

● Prioriteit vanuit sportbonden (en verenigingen) wisselt

Het beeld vanuit de sportbonden wisselt voor deze veranderopgave meer dan voor de andere veranderopgaven binnen het thema Vitale sportaanbieders. De meeste sportbonden die we gesproken hebben, geven aan dat deze veranderopgave het minste prioriteit heeft en dat ze (nog) niet proactief hierop inzetten. Zij zien ook dat onder verenigingen de aandacht voor goed werkgeverschap, HR- en vrijwilligersbeleid heel wisselend is. Een sportbond noemt bijvoorbeeld dat verenigingen hier nog niet aan toekomen of dat er nog weinig urgentiebesef is onder verenigingen. Deels komt dat ook omdat verenigingen geen of nauwelijks mensen in dienst hebben of relatief klein zijn.

De sportbonden geven aan dat zij verenigingen niet verplichten iets met vrijwilligersbeleid, HR-beleid of goed werkgeverschap te doen. Zij gaan vooral vraaggericht te werk en bieden ondersteuning op het moment dat een vereniging zich bij hen meldt. De Nederlandse Toer Fiets Unie (NTFU) geeft aan dat de ondersteuning vooral bestaat uit het ontzorgen van verenigingen door in te spelen op de behoefte. Het gaat vaak om het delen van kennis of praktische, taak verlichtende diensten en services, die verenigingen kunnen inzetten om hun vrijwilligersmanagement goed in te richten. De Koninklijke Nederlandse Atletiek

Unie is bezig met de ontwikkeling van trainersloopbanen zodat (toekomstige) trainers perspectief hebben op een carrière binnen de sport (onder meer door een goede CAO).

Een sportbond die nog niet actief bezig is met deze veranderopgave ziet dat er op lokaal niveau initiatieven ontstaan om organisatorische of bedrijfsmatige ondersteuning te krijgen. Zo hebben een tiental verenigingen zich - op eigen initiatief - gezamenlijk aangesloten bij een stichting die hen ondersteunt bij organisatorische werkzaamheden binnen de vereniging. Hoewel de ervaringen vanuit verenigingen hiermee positief zijn, vraagt de sportbond zich wel af of dit de gewenste oplossingsrichting is. Een andere sportbond die juist wel actief bezig is met deze veranderopgave door onder andere masterclasses aan te bieden, merkt nog weinig animo onder verenigingen om hieraan deel te nemen.

De KNHB ziet dat een groeiend aantal professionals bij verenigingen gepaard gaat met toenemende aandacht voor goed werkgeverschap en HR-beleid vanuit verenigingen. Zo horen zij regelmatig geluiden dat professionals het lastig vinden om bij een vereniging in dienst te zijn. De KNHB ondersteunt dan verenigingsbesturen om deze mensen een zo goed mogelijk perspectief te bieden, bijvoorbeeld door te adviseren over opleidingen wanneer mensen in eerste instantie als sportliefhebber in het vak rollen (maar daar nog niet voor zijn opgeleid). Hierop wordt ook actie ondernemen vanuit NOC*NSF. Binnen dit traject staat onder meer centraal welk loopbaanperspectief je als vereniging aan professionals kan bieden.

● Regionaal organiseren

Sportbonden willen in de toekomst wel meer inzetten op het versterken van de uitvoeringskracht, maar dan zal hiervoor ook op lokaal niveau meer urgentiebesef moeten zijn. Zij zien voordelen van een regionale aanpak met gemeenten, uitvoeringsorganisaties en andere sportbonden. Die meerwaarde schuilt voornamelijk in het delen van kennis, omdat bijvoorbeeld vrijwilligersmanagement een sport overstijgend thema is. De sportbonden geven aan dat alle sportverenigingen met deze vergelijkbare vraagstukken kampen, waardoor het gezamenlijk oppakken van dit probleem uitkomst biedt. De ondersteuning op dit vlak vindt volgens een aantal sportbonden nu nog voornamelijk lokaal plaats.

Conclusie

In deze paragraaf hebben we de sportbonden gevraagd naar hun visie over de voortgang op de opgaven 'kwaliteit kader in de sport verhogen', 'effectieve clubondersteuning' en 'het versterken van de uitvoeringskracht'.

We concluderen dat sportbonden een spanningsveld ervaren tussen enerzijds het streven naar meer kwalitatief geschoolde trainers en anderzijds voldoende vrijwilligers die training willen geven. Daarom stellen de meeste sportbonden een licentiesysteem voor trainers niet verplicht. Richtlijnen voor kwalitatief geschoold kader zijn wel in de opleiding aanwezig, maar deze opleidingen zijn geen vereiste om trainer te (mogen) zijn. Ook worden trainingen zo laagdrempelig mogelijk

aangeboden. We horen terug van de sportbonden dat het animo voor het volgen van een opleiding bij (toekomstige) trainers sinds SALL toegenomen.

Naast de adviseurs lokale sport geven ook de sportbonden aan dat de sport- en beweegloketten nog in oprichting zijn. Wel zijn er stappen gezet bij de vorming van de lokale netwerken. Zo is sinds SALL de lokale en/of regionale samenwerking toegenomen. Sportbonden richten zich daarbij hoofdzakelijk op sport specifieke zaken. Om de sport- en beweegloketten nog verder te ontwikkelen moeten sportbonden een nadrukkelijker rol krijgen in het lokale netwerk. Zij moeten vooral vanuit gemeenten meer in het lokale netwerk worden betrokken.

We concluderen tot slot dat de prioriteit voor het versterken van de uitvoeringskracht wisselend is bij sportbonden en verenigingen. Veel verenigingen komen (nog) niet toe aan het voeren van vrijwilligersbeleid, HR-beleid of goed werkgeverschap. Zij zijn voornamelijk bezig om de vereniging draaiende te houden. De sportbonden verwachten dat dit in de toekomst wel gaat veranderen, omdat zij zien dat verenigingen hun organisatie steeds bedrijfsmatiger gaan inrichten. Maar het tijdspad hiervoor is ongewis. Ook de samenwerking tussen bonden kan nog geïntensiveerd worden.

3.2 Sociaal veilige sport

Vanuit de gelden van het Sportakkoord en de georganiseerde sport zelf, zijn er nu tien integriteitsmanagers (IM) aangesteld die werken voor 35 sportbonden. Deze IM's zijn gestart in april 2023. Daarnaast heeft een aantal grotere sportbonden een 'eigen' IM in dienst. Ook bij de POS is een IM aangesteld. Alle IM's hebben een interne leergang gevolgd om hen voor te bereiden op hun taken en om enige uniformiteit in hun werkwijze te krijgen. In totaal hebben zo'n 30 mensen deze opleiding gedaan. De IM's van de 35 sportbonden overleggen regelmatig met elkaar en proberen zaken meer op elkaar af te stemmen.

De IM's spelen een belangrijke rol bij de realisatie van de twee veranderopgaven van Sociaal veilige sport: 'waarborgen en bespreekbaar maken van sociaal veilige sport' en 'versterken van de keten voor sociale veiligheid'. De onderzoekers hebben met vijf van hen gesproken, waarvan een werkend voor de POS. Op basis van deze gesprekken geven we een beeld van de ontwikkeling van de twee opgaven bij de sportbonden en brancheorganisaties.

Waarborgen en bespreekbaar maken van sociaal veilige sport

Voor sportbonden en brancheorganisaties is de volgende veranderopgave opgesteld, om sociaal veilige sport te waarborgen en bespreekbaar te maken.

Veranderopgave sportbonden en brancheorganisaties

'Sportbonden en brancheorganisaties dragen actief het belang van aandacht voor sociale veiligheid uit naar de aangesloten clubs en sporters. Ze stimuleren clubs om te voldoen aan de vier basiseisen en werken hierbij samen met gemeenten en uitvoeringsorganisaties. Sportbonden en brancheorganisaties met eigen opleidingen besteden aandacht aan sociale veiligheid in de opleiding van trainer-coaches en instructeurs.'

● Integriteitsmanagers

De IM's vormen binnen de sportbonden waarvoor zij het werken, het interne meldpunt 'integriteit en grensoverschrijdend gedrag'. Daarnaast houden zij zich bezig met de ontwikkeling, coördinatie en uitvoering van integriteitsbeleid bij de sportbonden. Ze richten zich daarbij op de volgende hoofdpunten; de interne organisatie van de bond, breedtesport en topsport.

De IM's starten met een grondige analyse op deze drie terreinen, met als doel de belangrijkste risico's in kaart te brengen. Daarna stellen ze voor de betreffende bond een plan van aanpak op waar ook de implementatie van de 4 v's onderdeel van uitmaakt. De IM's streven ernaar dat integriteit een integraal onderdeel van de bedrijfsvoering wordt. Daarnaast hebben de IM's ook een rol als meldpunt voor grensoverschrijdend gedrag (uitgezonderd de IM van de POS).

Bewustzijn belang sociale veiligheid

De IM's vinden het vooral van belang dat het bewustzijn voor sociale veiligheid bij sportbonden toeneemt. Ze zien daar enkele duidelijke voorbeelden van, zoals bij de Koninklijke Nederlandse Baseball en Softball Bond (KNBSB). Daar zijn ze nu meer bezig met de vraag 'wat vinden we acceptabel gedrag en wat vinden we onacceptabel gedrag?' Daarbij beseft men dat ook het gedrag van topspelers met een voorbeeldfunctie van belang is. De bond heeft dit nu opgenomen in het beleid en draagt het ook actief uit. Het uiteindelijke doel is om het sportplezier te vergroten.

Sommige sportbonden verbinden sociale veiligheid (of integriteit) met de 'eigenheid' van hun sport. Bijvoorbeeld bij rugby wordt de 'spirit of rugby' uitgedragen. Ze proberen zo op een positieve manier iedereen bewust te maken over hoe je met elkaar om hoort te gaan. Diezelfde 'eigenheid' staat echter soms verandering in de weg, met name wanneer het betekent dat men vooral vasthoudt aan lang gekoesterde tradities.

Naast cultuurverschillen kan ook de samenstelling van het ledenbestand van een bond een rol spelen. Dat kan verklaren waarom in sommige takken van sport vaker ongewenst gedrag voorkomt dan in andere. En dat vraagt dan weer om een specifieke aanpak. Uit onderzoek is bijvoorbeeld bekend dat bij vechtsport veel meer doping wordt gebruikt. Volgens de IM is de vechtsport nu veel beter

georganiseerd, waardoor er betere controles plaats kunnen vinden en er betere voorlichting kan worden georganiseerd. Maar het blijft ingewikkeld, omdat je te maken hebt met allerlei aangesloten bondjes, die allemaal hun eigen regels hadden. Hetzelfde zie je in de danswereld, die ook nog erg versnipperd is. Daarom is daar nu een speciale functionaris voor sociale veiligheid aangesteld die bezig is de dansaanbieders bij elkaar te brengen om tot een gezamenlijke aanpak te komen. Onderzocht wordt ook hoe voor danssportaanbieders tot een systeem van certificering kan worden gekomen.

Al met al kun je volgens de IM stellen dat de sport op dit moment op dit thema een transitie doormaakt. Daarbij is er nog wel een zoektocht naar hoe ermee om te gaan. Hoe vertaal je bijvoorbeeld integriteit in duidelijke normen? De ondernemende sportaanbieders lopen daarbij tegen extra uitdagingen aan, omdat de aanpak die voor de georganiseerde sport is ontwikkeld niet een op een is over te nemen. De IM's kunnen naar hun eigen oordeel een belangrijke bijdrage leveren aan deze transitie in het sportlandschap.

De IM's hebben ook een belangrijke rol in het verbeteren van de interne organisatie, om zaken te signaleren en te helpen opzetten, zoals bijvoorbeeld een klokkenluidersregeling. Je kunt als bond namelijk moeilijk van de clubs vragen aandacht te besteden aan sociale veiligheid, als je als bond zelf je zaken niet op orde hebt.

● **Ondersteunen van de implementatie van de vier v's bij clubs**

De IM's ondersteunen de sportbonden bij het onder de aandacht brengen van de vier v's bij de clubs. Sportbonden gaan hier verschillend mee om. Sommige Sportbonden stellen het verplicht, zoals nu bijvoorbeeld door de schaatsbond gedaan, of overwegen dit te doen. De schaatsbond heeft per 1 januari 2024 de 4 v's van sociale veiligheid verplicht gesteld voor de schaats- en skateverenigingen. Daarnaast heeft de bond een online stappenplan neergezet waardoor het laagdrempeliger wordt voor de verenigingen om met sociale veiligheid aan de slag te gaan.

Om de clubs zover te krijgen is echter niet altijd eenvoudig. Onder andere omdat bij sommige sportbonden ook ondernemende sportaanbieders zijn aangesloten. Zo bestaat ongeveer de helft van de aangesloten clubs van de Judo Bond Nederland (JBN) uit ondernemende sportaanbieders. Daar zitten heel kleine clubs bij (zogenaamde 'eenpitters'), maar soms is het judo (en/of jiu-jitsu en/of aikido) onderdeel van een grotere sportschool of sportcentrum. Bij de ondernemende clubs is het invoeren van de basiseisen heel lastig.

Volgens de POS kost het ook meer tijd om een goede vertaalslag naar de ondernemende sportaanbieders te maken. De vier v's zijn gericht op de sportverenigingen en kunnen niet zomaar worden toegepast op de ondernemende sportaanbieders. De gedragscode is nog redelijk makkelijk te vertalen naar de ondernemende sportaanbieders. De E-learning kan worden aangepast met voorbeelden vanuit de ondernemende sport. Maar zij komen weer niet in

aanmerking voor een gratis VOG. Bovendien heeft niet iedere sportondernemer een 'eHerkenning'³ die nodig is voor het aanvragen van de VOG. De functie van VCP is lastig in te vullen voor kleine ondernemers en vooral eenpitters (net als trouwens voor kleine verenigingen). Bovendien is een VCP ook geen goede invulling voor ondernemers. Die hebben meer behoefte aan een vertrouwenspersoon. Dat komt omdat de juridische context voor ondernemende sportaanbieders heel anders is. Zij hebben namelijk niet te maken met tuchtrecht, zoals verenigingen en sportbonden.

Ook de monitoring van ondernemende sportaanbieders is veel lastiger. Via het CIBG kan worden gemeten hoeveel verenigingen een gratis VOG hebben aangevraagd. Dat kan niet voor ondernemende sportaanbieders, aangezien die niet in aanmerking komen voor een gratis VOG. De JBN zoekt nu naar andere wegen om de aangesloten clubs te bewegen de vier v's in te voeren. Bij de vechtsportbond is dit goed geregeld voor de wedstrijdvechters via de Nederlandse Vechtsportautoriteit. Per bond moet worden gekeken welke aanpak het beste werkt.

Er wordt vooral ingezet op bewustwording, om ervoor te zorgen dat het wordt 'doorleefd' en het niet alleen maar een bordje bij de ingang van de sportaccommodatie blijft. Voor de communicatie naar de clubs is er bij vooral de kleinere sportbonden te weinig capaciteit. Ook in de uitvoering spelen de IM's daarom bij deze sportbonden een belangrijke rol (in samenwerking met de afdeling clubondersteuning, als die er is). De IM's geven aan dat een rechtstreekse benadering duidelijk meerwaarde heeft boven communicatie via digitale kanalen. Clubs kunnen ook bij de IM terecht met vragen.

Het lastigst is het wanneer je te maken hebt met veel kleine clubjes, zoals bij tafeltennis en biljart. De Koninklijke Nederlandse Biljartbond (KNBB) kent bijvoorbeeld 1.000 biljartverenigingen, sommige met maar tien leden. Het is bijna ondoenlijk om daar de vier v's in te voeren. Je kunt ze ook moeilijk allemaal bezoeken. Dus moet je op zoek naar hoe je dat het best op grote schaal kunt organiseren, bijvoorbeeld regionaal, via de districten.

De ondersteuning aan clubs op het thema Sociale veilige sport is volgens de IM's lastig te organiseren. Bijvoorbeeld het aanstellen van een VCP voor meerdere kleinere verenigingen in een regio is ingewikkeld om vanuit één sport op te zetten. Je zou dit voor meerdere sporten kunnen doen, maar ook dat is niet eenvoudig, omdat de VCP dan wel goed overal de weg moet weten. Er is namelijk niet één mal die voor iedere sport toepasbaar is. Voor ondernemende sportaanbieders zou volgens de POS een lokale of regionale aanpak het beste werken, bijvoorbeeld door het instellen van een regionaal meldpunt.

De IM's geven aan dat ze wel nadenken over hoe je schaalvoordeel kunt halen. Daarbij wordt door de sportbonden nog maar weinig samengewerkt met de adviseurs lokale sport. Grotere, meer geprofessionaliseerde sportbonden, lukt het

³ Een digitale identificatiemethode in Nederland waarmee bedrijven en organisaties veilig kunnen inloggen bij overheidsinstanties.

beter om aan te haken op de lokale structuren. Voor kleinere sportbonden is dat veel lastiger. Opvallend is dat ook niet alle IM's weten van het bestaan van de adviseurs lokale sport.

● **Topsport**

De IM's spelen ook een rol in het bevorderen van de sociale veiligheid binnen de topsport. Het doel is dat integriteit integraal onderdeel wordt van topsportbeleid en de topsportprogramma's. De IM's gaan hierover in gesprek met de technisch directeuren (TD). Een van de IM's houdt zich specifiek bezig met sociale veiligheid bij de Team NL centra. Van belang is dat er aan een veilige omgeving wordt gewerkt, waarin men elkaar durft aan te spreken en zaken op tafel durft te leggen. Er worden hier wel stappen gezet, maar er is nog wel meer structurele aandacht nodig. De aandacht voor deze zaken is nog niet overal 'evident'. Er is nu ook een werkgroep bezig die zich specifiek richt op de topsport, om in kaart te brengen wat de mogelijkheden zijn. Op basis daarvan kunnen de IM's met de TD's om de tafel om te kijken hoe ze dat binnen het topsportprogramma kunnen toepassen. Er is al veel aanbod, maar niet iedereen is daar bekend mee.

Concreet houden IM's zich binnen de sportbonden onder meer bezig met het organiseren van integriteitstrainingen voor topsporters, bondscoaches en ander begeleidend kader. In deze scholingen wordt aandacht besteed aan zaken als hoe om te gaan met doping, grensoverschrijdend gedrag, matchfixing etc. Van belang is dat topsporters weerbaar worden. Ook moeten talenten goed worden voorbereid op de gevaren die er zijn.

De inzet van de IM's is dat uiteindelijk alle bondscoaches aan dezelfde minimale kwaliteitseisen gaan voldoen en zich aan dezelfde gedragscode houden. Het streven is aandacht voor integriteit op te nemen in de bondsopleidingen. Om dat allemaal voor elkaar te krijgen is nog een hele klus. Er zijn namelijk grote verschillen in de mate van professionaliteit bij sportbonden en de ene bond staat er meer open voor dan de andere.

Versterken van de keten voor sociale veiligheid

Voor sportbonden en brancheorganisaties is de volgende veranderopgave opgesteld, om de keten voor sociale veiligheid te versterken.

Veranderopgave sportbonden en brancheorganisaties

'Sportbonden en brancheorganisaties hebben duidelijk beleid ten aanzien van het omgaan met grensoverschrijdend gedrag en communiceren dit actief naar de aangesloten clubs en leden. Sportbonden besteden speciale aandacht aan het voorkomen en signaleren van grensoverschrijdend gedrag in de topsport en dragen zorg voor een goed werkende keten voor het melden van en opvolging geven aan ernstige incidenten of structurele vormen van grensoverschrijdend gedrag.'

De IM's zijn voor de sportbonden ook een formeel meldpunt. Ze zorgen voor triage⁴ en ontvangst van de melding en wijzen de juiste weg die melders kunnen volgen. Opvolging kan, afhankelijk van de aard van de melding, een verantwoordelijkheid zijn van de vereniging, de bond (of orgaan van de bond, zoals een tuchtcommissie), het Instituut Sportrechtspraak (ISR), of de politie. Zo zorgen ze ervoor dat een melding op de juiste plek terecht komen.

Vaak zit er veel emotie bij een melding. Het dilemma waar IM's voor staan is, of je alles wel moet 'juridiseren'. De IM's vervangen daarmee bij de bond ook op een bepaalde manier de VCP. De regels veranderen per 1-1-2025. Nu zijn sportbonden verplicht een VCP te hebben, vanaf 1 januari moeten ze een meldpunt hebben. Bij sommige sportbonden zijn de IM het (enige) meldpunt, bij andere zijn er naast de IM's een of meer VCP. Er zijn ook sportbonden die een VCP hebben en waarbij de IM alleen een meer coördinerende rol heeft. Als alle clubs straks een VCP hebben kan ook meer door de clubs zelf opgepakt worden.

De IM informeert, adviseert en ondersteunt directies van sportbonden, verenigingsbesturen en leden over de juiste procedures. De processen en procedures zijn nog niet allemaal op orde. De vragen waar de IM's tegenaan lopen worden gedeeld met het beleidsteam. Daar wordt het opgepakt om zaken verder te verbeteren en de uniformiteit van handelen te vergroten. Er is een werkgroep in het leven geroepen om sportbreed een uniforme werkwijze te ontwikkelen aan de hand van een 'afwegingskader', waarbij je bepaalde stappen doorloopt en vragen stelt, afhankelijk van de aard en ernst van de melding. Op deze manier wordt ernaar gestreefd de aanpak van integriteitsschendingen te professionaliseren en te integreren in de reguliere bedrijfsvoering van de bond.

Het is ook van belang dat sportbonden inzicht krijgen in de (ontwikkeling in) omvang en aard van de meldingen, zodat ze gericht actie kunnen ondernemen. Daarom wordt er beter geregistreerd en gerapporteerd. Zo kan straks ook inzichtelijk worden gemaakt of het werkt wat er nu wordt gedaan. Daarbij moeten we er wel op bedacht zijn dat een toename van het aantal meldingen ook het gevolg kan zijn van de verbeterde zichtbaarheid van de meldpunten, waardoor er vaker wordt gemeld. En omdat mensen nu inzien dat het zin heeft om te melden, omdat er ook daadwerkelijk wat mee gebeurt, neemt de bereidheid te melden toe.

Conclusie

Er lijkt een duidelijke omslag in de sport gaande en de IM's spelen daar naar hun oordeel een belangrijke rol in. Het belangrijkste is dat hun komst ertoe heeft geleid dat er extra capaciteit op het thema Sociaal veilige sport kwam. Veel sportbonden hebben hiervoor te weinig mogelijkheden en zijn al druk om hun kerntaken overeind te houden. De meerwaarde van de IM zit er ook in, dat alles op één punt binnenkomt en de te volgen procedures helder zijn. Door alle schandalen was er in de topsport al een en ander aan het bewegen, maar de IM's kunnen dit proces versnellen.

⁴ De beoordeling van de urgentie van de hulpvraag.

Wat er nog beter kan, is dat nu nog te veel op het bordje van de IM's ligt. Het zou schelen wanneer een aantal zaken meer centraal geregeld zouden worden. De meeste sportbonden hebben beperkte capaciteit om de verenigingen te kunnen ondersteunen. Het zou schelen als daar meer capaciteit voor beschikbaar komt.

Ook zou de ondersteuning aan clubs vanuit de sportbonden meer kunnen worden aangesloten op de lokale ondersteuning. Vooral voor kleinere sportbonden is het lastig op deze lokale structuren aan te haken. Ook voor ondernemende sportaanbieders zou een lokale of regionale aanpak de beste oplossing zijn. De adviseurs lokale sport zouden hierin een rol kunnen spelen, maar zijn tot nu toe hier volgens henzelf onvoldoende in positie gebracht. Meer afstemming tussen IM's en adviseurs lokale sport is dan ook gewenst.

3.3 Ruimte voor sport en bewegen

Het thema Ruimte voor sport en bewegen kent twee opgaven die bijdragen aan het versterken van het fundament (zie [figuur 1.1](#)). Voor sportbonden en brancheorganisaties is één veranderopgave opgesteld. De voortgang op deze veranderopgave beschrijven we hieronder. Hierbij maken we gebruik van de gesprekken die vanuit een ander onderzoek met sportbonden zijn gevoerd (Kusters & Schadenberg, niet gepubliceerd). In die gesprekken zijn sportbonden, POS, NOC*NSF, VSG en het Nationaal Instituut Sportaccommodatie Advies bevroegd naar de trends, ontwikkelingen en verwachtingen ten aanzien van sportaccommodaties.

In het Jaarrapport Ruimte voor sport en bewegen (Ruikes & Schadenberg, 2024) wordt op basis van meerdere bronnen een breder beeld van het thema geschetst.

Betere toegankelijkheid en efficiënter gebruik sportinfrastructuur

Om de toegankelijkheid van sport en beweegvoorzieningen te verbeteren en de sportinfrastructuur efficiënter te gebruiken is de volgende veranderopgave voor sportbonden en brancheorganisaties opgesteld.

Veranderopgave sportbonden en brancheorganisaties

'Sportbonden en brancheorganisaties houden rekening met multifunctioneel en gedifferentieerd gebruik van sportaccommodaties, en passen waar nodig hun spelregels en richtlijnen daarvoor aan. De eisen die aan sportaccommodaties worden gesteld worden waar mogelijk gedifferentieerd naar niveau en behoefte. Dat betekent dat aan recreatieve sportbeoefening en/of lagere competitieniveaus andere (en soepeler) eisen worden gesteld, dan aan de hoogste niveaus van competitie.'

'Sportbonden en brancheorganisaties werken mee aan technische oplossingen (zoals multifunctioneel kunstgras en led belijning) die multifunctioneel gebruik mogelijk maken. Ook werken ze actief mee aan het

creëren van multisportvoorzieningen die een bijdrage kunnen leveren aan de brede motorische ontwikkeling van kinderen, of die inspelen op veranderende behoeften van jongeren (zoals streetsports). Sportbonden (en brancheorganisaties) werken daarbij samen met het (bewegings-)onderwijs en andere sportbonden.'

Uit de gesprekken met sportbonden blijkt dat zij een betere toegankelijkheid en efficiënter gebruik van de ruimte belangrijk vinden. Een ontwikkeling die verschillende sportbonden zien, is een algeheel tekort aan binnensportruimte, met name in stedelijke gebieden. Er is daarbij duidelijk sprake van zogenoemde piekmomenten, zoals doordeweekse avonden. Ook in de wintermaanden is de druk op binnensportaccommodaties hoger dan in de rest van het jaar. Enkele sporten die normaliter buiten worden beoefend, hebben in de winter namelijk een indoor variant. Daarnaast is ook de bezetting van buitensportaccommodaties nog niet optimaal. Uit de gesprekken die we gevoerd hebben, volgen een aantal oplossingsrichtingen voor efficiënter gebruik van accommodaties.

● **Meer multifunctioneel gebruik van accommodaties**

Een aantal sportbonden ziet multifunctioneel gebruik van sportaccommodaties als oplossing om de bezetting te vergroten en te spreiden. Zo kan het doordeweekse gebruik van accommodaties ook buiten de sport worden gezocht. Een voorbeeld is het verhuren van de sportspecifieke hal/zaal aan scholen om bewegingsonderwijs te huisvesten. Niet alle accommodaties lenen zich hier even goed voor. Bijvoorbeeld omdat niet aan de praktische eisen vanuit het onderwijs wordt voldaan. Andersom geldt ook dat sporthallen of gymzalen die door het onderwijs gebruikt worden, niet altijd opengesteld worden voor sport. NOC*NSF pleit ervoor dat sport en onderwijs bij nieuwbouwplannen al met elkaar om de tafel gaan om afspraken te maken over multifunctioneel gebruik. Ook bij bestaande bouw zou latente capaciteit benut kunnen worden door middel van (kleine) bouwkundige aanpassingen.

NOC*NSF benoemt dat sportbonden zelf nauwelijks invloed hebben op het multifunctioneel gebruik van accommodaties door sport en onderwijs en dat gemeenten hierin een coördinerende en bemiddelende rol hebben. Uit de Monitor lokaal sportbeleid 2024 (Geurink et al., nog te verschijnen) blijkt dat veel gemeenten (90%) met hun sportbeleid willen zorgdragen voor goede sportvoorzieningen. Het thema sportaccommodaties is in grotere en zeer sterk stedelijke gemeenten vaker onderdeel van het sportbeleid. Voor de helft van de gemeenten is multifunctionaliteit en medegebruik van gemeentelijke sportaccommodaties een van de belangrijkste speerpunten van het sportaccommodatiebeleid (Monitor lokaal sportbeleid 2024; Geurink et al., nog te verschijnen).

● **Sporttechnische ontwikkelingen voor meervoudig gebruik**

Ook zien sommige sportbonden mogelijkheden op het gebied van sporttechnische ontwikkelingen om hiermee meervoudig gebruik van accommodaties te faciliteren. Een aantal sportbonden zet bijvoorbeeld steeds vaker in op het gebruik van

kunstgras, mede omdat kunstgras vaker belast kan worden dan natuurgras en meervoudig gebruik van sportvelden faciliteert. Sportbonden benoemen hierbij dat het wel zaak is om voor het gebruik van gecombineerde velden en hallen de regelgeving en veldeisen onder de loep te nemen en eventueel te versoepelen. Binnen NOC*NSF inventariseert een werkgroep welke sportondergronden door andere sporttakken kunnen worden gebruikt en tot welk niveau. Daarbij houdt de werkgroep rekening met het feit dat het veld in eerste instantie is aangelegd voor sport x. Volgend uit het kwaliteitszorgsysteem voor sportaccommodaties wordt de belijning voor de hoofdsport in het wit aangebracht (en de belijning voor de tweede sport in het geel). Een aantal sportbonden voert aanpassingen in hun regelgeving door waarbij zij ingaan op de niveaus waarvoor dit soort multifunctionele velden (vaak voetbal- en hockeykunstgrasvelden) gebruikt kunnen worden. De sportbonden die toestemming geven om ondergronden te gebruiken die niet primair voor die sport zijn ontwikkeld, doen dat nu op basis van het verlenen van ontheffingen. In de praktijk worden combinaties gemaakt tussen voetbal, cricket, american football en rugby en hockey met korfbal. Dit zorgt voor efficiënter gebruik van velden.

Sporten als tennis en hockey zetten steeds vaker tijdelijke blaashallen over hun bestaande velden of banen heen om meer zaalcapaciteit te creëren die de traditionele zaalsporten niet in de weg zit. Dit gebeurt op eigen initiatief en kosten.

● **Vraag naar flexibele spelvormen**

Een aantal sportbonden speelt in op de toenemende vraag naar flexibele spelvormen. Sportbonden bedenken – mede door de komst van nieuwe doelgroepen - nieuwe (soms versimpelde) spelvormen waarbij 1) minder spelers nodig zijn, 2) een kleiner speelveld nodig is en 3) sporten op inloopbasis (i.p.v. vaste teams) mogelijk is. Hiervoor zijn veelal geen nieuwe soorten accommodaties nodig (voor nieuwe doelgroepen wel soms aanpassingen aan bestaande accommodaties) en kunnen sportaccommodaties ook doordeweeks worden benut. Zo wordt walking voetbal door ouderen overdag beoefend. Een sport als basketbal ontwikkelt zich steeds meer tot een binnen- en buitensport. Via 3x3 basketbal zet de NBB in op het gebruik van pleintjes in de openbare ruimte. Enerzijds vanwege gebrek aan zaalruimte voor deze groeiende sport, anderzijds omdat de sport hiermee zichtbaarder wordt en aanhaakt bij de straatcultuur.

Ook wordt door een aantal sportbonden ingezet op, of gedacht aan, flexibele lidmaatschappen en/of aanpassingen in de competitievormen/-dagen. Er vindt meer spreiding plaats van competitie momenten, bijvoorbeeld op de donderdagavond (hockey 7) en vrijdagavond (35+ en 45+ voetbal). De deelname hieraan groeit en loopt als gevolg daarvan tegen de grenzen van de capaciteit van de accommodaties aan. Donderdagavond is namelijk ook een traditionele trainingsavond.

● **Ondernemende sportaanbieders**

De POS ziet een kans wat betreft meervoudig gebruik van accommodaties. Daar waar verenigingen de sportaccommodaties niet gevuld krijgen, kunnen ondernemende aanbieders inspringen om de accommodatie te gebruiken. Hierdoor

kunnen gemeentelijke sportaccommodaties beter worden benut. De toegankelijkheid van deze verhuur is overigens een aandachtspunt, aldus de POS. De tarieven die bij de verhuur worden gehanteerd zijn hoog, vaak veel hoger dan wat verenigingen betalen. Een grote kans die de POS noemt voor het ondernemende aanbod is er in het bewegingsonderwijs. Er moet dan worden uitgezocht hoe ondernemende aanbieders bewegingsonderwijs kunnen aanbieden.

Ondernemende sportaanbieders zien een hele diverse groep sporters, juist omdat het aanbod zo flexibel en divers is. Ook doelgroepen die een afstand ervaren tot de klassieke georganiseerde sport, vinden steeds meer hun weg bij ondernemende sportaanbieders. Het aanbod kan bij ondernemers snel aansluiten bij de behoefte, juist omdat deze sportaanbieders niet aan competitierregels of verenigingscomplexen zijn gebonden.

Conclusie

Hoewel het thema Ruimte voor sport en bewegen vooral een lokaal thema is, concluderen we dat sportbonden wel aandacht hebben voor betere toegankelijkheid en efficiënter gebruik van de ruimte. En dat is nodig, gezien het algeheel tekort aan binnensportruimte, met name in stedelijke gebieden. Daarnaast kunnen ook buitensportaccommodaties optimaler worden ingezet. De sportbonden en NOC*NSF hebben ook wel ideeën over de rol die zij daarin kunnen vervullen. Uit de gesprekken met hen komen hoofdzakelijk drie oplossingsrichtingen naar voren: 1) meer gebruik van accommodaties door andere sporten, 2) spreiding van momenten waarop trainingen en met name wedstrijden plaatsvinden en 3) openstelling van sportparken voor andere groepen en sportvormen doordeeweeks. Hoewel er al eerste voorbeelden zijn van acties en veranderingen, moeten deze ideeën voor een vaak nog (breder) worden omgezet in vervolgstappen

Ook concluderen we dat ondernemende sportaanbieders kansen zien om bij te dragen aan meervoudig en efficiënter gebruik van accommodaties. Dankzij het flexibele aanbod kan het aanbod bij sportondernemers snel aansluiten bij de (veelal diverse) behoefte en vraag. Toch wordt hier nog slechts beperkt gebruik van gemaakt. Hindernissen zoals relatief hoge verhuurprijzen spelen hierin een rol.

Slotbeschouwing

In dit hoofdstuk presenteren we conclusies over de voortgang op enkele belangrijke onderdelen van het SAIL.

Vanuit de perspectieven van adviseurs lokale sport, sportbonden en POS kunnen we enkele belangrijke ontwikkelingen signaleren op de thema's die raken aan het fundament van de sport. Dit betreft geen volledig beeld van alle ontwikkelingen op de drie thema's. Zo ontbreekt bijvoorbeeld het perspectief vanuit de gemeenten zelf. Inzicht in de ontwikkelingen op de drie thema's wordt verder aangevuld in de voortgangsrapportage die begin 2025 verschijnt.

Meer clubondersteuning, maar kwaliteit vraagt aandacht

Ten aanzien van het thema *Vitale sportaanbieders* zien we bovenal goede ontwikkelingen bij de opgave effectieve clubondersteuning. Vooral kleinere gemeenten zetten steeds meer in op het inrichten van clubondersteuning. In die gemeenten heeft de oprichting van een sport- en beweegloket minder prioriteit. Er zal ook nog wel de nodige tijd verstrijken voordat met name kleinere gemeenten zover zijn dat ze een functionerend sport- en beweegloket hebben ingericht. Grotere gemeenten zijn hierin al een stap verder. De stap naar een sport- en beweegloket zal daar naar verwachting sneller gemaakt worden. Dus hoewel de inzet op effectievere clubondersteuning steeds meer aandacht krijgt, vertaalt dit zich nog niet in een evenredige stijging van het aantal gerealiseerde sport- en beweegloketten.

We signaleren een aantal aandachtspunten op basis van de gesprekken die we met de adviseurs lokale sport en sportbonden hebben gevoerd. Hoewel het aantal gemeenten met clubondersteuning sterk is gegroeid, dient de kwaliteit van de ondersteuning ook nog verbeterd te worden. Vaak ontbreekt het clubondersteuners (nog) aan de benodigde ervaring en hebben ze beperkt tijd beschikbaar. Uit een recent onderzoek van het Mulier Instituut blijkt dat verenigingen ondersteuningsbehoeften hebben, maar dat de gewenste en geboden ondersteuning niet altijd goed daarop aansluiten omdat ondersteuners niet scherp hebben wat die behoefte echt is (Vrieswijk et al., 2023). Regionale uitwisseling en samenwerking kan helpen om de kwaliteit van de ondersteuning te verbeteren.

Daarnaast kunnen ook (vooral de kleinere) sportbonden beter betrokken worden bij lokale netwerken (en dan vooral in kleinere gemeenten). De uitdaging is dat sportbonden en lokale partijen elkaar proactiever opzoeken, de ondersteuningsbehoefte goed in beeld brengen en nauw(er) gaan samenwerken om te komen tot effectievere clubondersteuning. De adviseurs lokale sport pakken dit nu op. Tot slot kan er ook nog verder ingezet worden op het duurzaam betrekken van ondernemende sportaanbieders.

Behoeftte aan lokale uitwisseling, de vorm is ondergeschikt

Er lijkt tijdens SAIL minder aandacht te zijn voor de oprichting van sportplatformen dan tijdens SAI. Mogelijk is sprake van verzaaiing ten aanzien van nieuwe platformen nadat tijdens SAI al de nodige inzet hierop gepleegd is. Daarnaast lijkt er vooral behoefte te zijn aan minder formele settings om met elkaar in contact te komen, zoals sportcafés. Of de POS-kantoren kunnen voorzien in de behoefte van ondernemende sportaanbieders om met elkaar in contact te komen, is nog een open vraag. Nader onderzoek kan hier meer inzicht in geven. Duidelijk lijkt wel dat het welslagen ervan sterk afhangt van de inzet van enkele enthousiaste sportondernemers. De eerste signalen wijzen er wel op dat ondernemende sportaanbieders nu vaker en meer lijken aangehaakt (hoewel concrete vervolgstappen vaak nog ontbreken). Als dat werkelijk zo is, dan zou dat wijzen op een duidelijke verandering ten opzichte van SAI.

Wat we uit de gesprekken ook concluderen is dat een sport- en beweegloket of (een meer formeel) sportplatform geen doel op zich dient te zijn, het gaat vooral om de gedachte achter een loket of platform. Dit geldt mogelijk ook voor de POS-kantoren. Partijen dienen elkaar te kunnen vinden en met elkaar in overleg te gaan, in welke vorm of setting is van ondergeschikt belang.

Oog voor kwaliteit sportkader, maar geen strengere eisen

Ten aanzien van de veranderopgaven voor sportbonden met betrekking tot kwaliteit sportkader en versterken uitvoeringkracht is het beeld wisselend. Sportbonden hebben wel oog voor de kwaliteit van het sportkader in opleidingen, maar vertalen dit meestal niet door naar strengere eisen, bijvoorbeeld in de vorm van licenties. De angst is namelijk dat dit ten koste gaat van de bereidheid om vrijwilligerswerk te doen. Het verbeteren van de voorwaarden voor zowel vrijwilligers als beroepskrachten krijgt minder aandacht. Een enkele bond uitgezonderd, zijn zij nog weinig bezig met het actief uitdragen van (en in samenwerking met andere partijen ondersteuning geven aan) HR-beleid voor professionals en vrijwilligersbeleid bij clubs. Hier lijken dus nog extra stappen nodig.

Veel draagvlak voor sociale veiligheid in de sport

Ten aanzien van het *thema Sociaal veilige sport* valt er op alle fronten ontwikkeling waar te nemen. Zowel de adviseurs lokale sport, de IM's van sportbonden, als de POS wijzen erop dat voor dit thema veel draagvlak is, zowel bestuurlijk als binnen de sport. Met name kleinere gemeenten en gemeenten buiten de Randstad hebben hierbij soms nog wel een extra zetje en ondersteuning nodig gehad. Daar is, naast soms aanvankelijke weerstand, vaak een gebrek aan kennis over hoe een en ander om te zetten in concrete acties. Ook hier lijkt regionale samenwerking en (kennis)uitwisseling uitkomst te bieden.

De IM's spelen een belangrijke rol bij het proces van bewustwording en het streven om integriteit onderdeel te laten worden van het beleid van de bondsorganisatie en de topsportprogramma's. Zij geven aan dat zonder de extra capaciteit die zij bieden, het voor de meeste sportbonden erg lastig, zo niet onmogelijk zou zijn, hier daadwerkelijk invulling aan te geven. Zo hebben ze een belangrijke rol in de

communicatie naar en ondersteuning van clubs bij de invoering van de vier v's. Ook zijn zij het meldpunt voor grensoverschrijdend gedrag. Door hun onderlinge uitwisseling en de inzet van het 'beleidsteam' en werkgroepen komt er meer duidelijkheid en lijn in de opvolging van meldingen. De IM's geven ook aan dat er nog veel moet gebeuren en dat een langdurige inzet (en financiering) dan ook noodzakelijk is. De doorvertaling van implementatie van de vier v's naar ondernemende sportaanbieders is nog best lastig en vraagt meer tijd. De verwachting is dat er begin 2025 een pakket gereed is om ondernemende sportaanbieders te ondersteunen.

Aandacht toegankelijkheid en efficiënter gebruik sportaccommodaties

Ten aanzien van het *thema Ruimte voor sport en bewegen* concluderen we dat sportbonden en sportondernemers een betere toegankelijkheid en efficiënter gebruik van ruimte/accommodaties onderschrijven en ook wel ideeën hebben dit (verder) te verbeteren. De volgende stap is op basis van de ideeën die er zijn acties en veranderingen breed uit te rollen. Hiervan zijn eerste voorbeelden van veranderingen in regelgeving, het delen van accommodaties met andere sporten en flexibele sportvormen zichtbaar.

Daarnaast kunnen sportparkmanagers bijdragen aan een efficiënter gebruik van accommodaties. NOC*NSF is bezig met een inventarisatie onder sportparkmanagers om inzicht te krijgen in vormen van sportparkbeheer. Hierbij kan ook nog verder gekeken worden hoe ondernemende sportaanbieders kunnen bijdragen aan efficiënter gebruik van accommodaties. Hiervoor lijken nog meerdere hindernissen te moeten worden overwonnen.

Daadwerkelijke (gedrags)veranderingen kosten tijd – vooral als het gaat om ruimtelijke aanpassingen en plannen - en beginnen met bewustwording. Daar is door NOC*NSF de laatste tijd op ingezet. De focus en inspanningen lijken in eerste instantie meer gericht op de sportaccommodaties en in mindere mate op (voorzieningen in) de openbare ruimte, maar ook daar wordt nu aan gewerkt.

Bronnen

Geurink, N., Kools, M., & Hoekman, R. (nog te verschijnen). *Monitor Lokaal Sportbeleid 2024*. Mulier Instituut.

Gómez Berns, A., Van Stam, W., Keijzer, M., & Baggen, W. (2024). *Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2023*. Mulier Instituut.

Hoofdlijnen Sportakkoord II. Sport versterkt (z.d.).

Hoogendam, A., Geurink, N., De Kwaasteniet, R., & van der Poel, H. (2022). *Voortgang uitvoering lokale sportakkoorden: een goede basis voor vervolg*. Mulier Instituut.

Hoogendam, A., Kusters, A., De Kwaasteniet, R., van Vugt, H., & Geurink, N. (2023). *Monitor Sportakkoord II: voortgangsrapportage december 2023*. Mulier Instituut.

Hoogendam, A., Kusters, A., & Duijvestijn, M. (2024a). *Monitorplan Sportakkoord II: versie 2; maart 2024*. Utrecht: Mulier Instituut.

Hoogendam, A., Kusters, A., & Gutter, K. (2024b). *Werken aan het fundament: monitor Sportakkoord II: voortgangsrapportage juni 2024*. Utrecht: Mulier Instituut.

Platform Ondernemende Sportaanbieders (z.d.). *POS-kantoren*. POS.

Ruikes, D. & Schadenberg, B. (2024). *Jaarrapport Ruimte voor sport en bewegen*. Mulier Instituut.

Van Ongevalle, J., Scheerens, D., & Vermeersch, L. (2019). *Methodologische gids. Planning, monitoring en evaluatie binnen de AMIF-projecten "Actief en Gedeeld Burgerschap."*

Vrieswijk, S., Stam, W. van, & Gómez Berns, A. (2023). *Behoeftte van sportverenigingen aan ondersteuning: door onder andere de buurtsportcoach*. Utrecht: Mulier Instituut.

A large, thick, light blue abstract graphic that starts at the top left, loops around, and then curves downwards towards the bottom right, resembling a stylized '3' or a calligraphic flourish.

Ad Hoogendam
a.hoogendam@mulierinstituut.nl

David Rappange
d.rappange@mulierinstituut.nl

Walter Baggen
w.baggen@mulierinstituut.nl

Ine Pulles
i.pulles@mulierinstituut.nl

Marleen Kools
m.kools@mulierinstituut.nl